

Kunniaan liittyvä väkivalta

Amal Mao, Amina Mohamed, Halimo Dahir

2020 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kunniaan liittyvä väkivalta

Amal Mao, Amina Mohamed,
Halimo Dahir
Sosionomi
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2020

Amal Mao, Amina Mohamed, Halimo Dahir

Kunniaan liittyvä väkivalta

Vuosi

2020

Sivumäärä

38

Opinnäytetyömme aihe on kunniaan liittyvä väkivalta. Väkivallalla tarkoitetaan vallankäyttöä, jonka avulla väkivallan käyttäjä pyrkii hallitsemaan sekä kontrolloimaan väkivallan uhria. Kunniaan liittyvää väkivalta esiintyy eri yhteisöissä, joissa suvun "pää" vartioivat naisen kunniaa. Uhreina ovat useimmiten naiset ja tytöt, mutta väkivalta kohdistuu myös miehiin ja poikiin.

Opinnäytetyössämme käsittelemme väkivallan erilaisia muotoja ja haastattelimme sitä varten kohderyhmän asiantuntijoita. Johdattavilla tutkimuskysymyksillämme halusimme selvittää, mitä on kunniaan liittyvä väkivalta ja mitkä ovat sen eri muodot, mutta myös se, miten se eroaa lähisuhdeväkivallasta. Näiden lisäksi halusimme selvittää, miten sosiaalialan ammattilaiset voisivat työssään tunnistaa kunniaiväkivaltaa ja minkälaisiin asioihin heidän tulisi kiinnittää huomiota.

Johdattavat tutkimuskysymykset opinnäytteessämme ovat: 1) Mitä on kunniaan liittyvä väkivalta ja miten se ilmenee? 2) Miten tunnistaa kunniaan liittyvää väkivaltaa? 3) Miten ennaltaehkäistä kunniaan liittyvää väkivaltaa?

Opinnäytetyömme aineisto on kerätty kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä ja haimme aiheeseen liittyviä aineistoja eri hakukoneilla. Rajasimme työmme aiheen, jotta hakutulokset olisivat mahdollisimman osuvia. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tutustua teoriapohjan avulla kunniaiväkivaltaan ja sen eri muotoihin. Tarkoituksena oli myös saada yhteistyötahojen ja asiantuntijoiden haastattelujen kautta lisätietoa, vahvistaa olemassa olevaa tietoperustamme. Toteutamme opinnäytetyömme yhteistyökumppanin Fenix Helsinki ry:n kanssa, jolle tuotamme aiheestamme asianmukaisen oppaan.

Työmme tulosten mukaan kunniaan liittyvä väkivalta kohdistuu enemmän naispuolisiin henkilöihin ja henkinen väkivalta aiheuttaa enemmän haittaa uhrille kuin fyysinen väkivalta. Kunniaiväkivallan käsitteen merkitys pohjautuu vahvasti perinteisiin, kulttuuriin ja osittain myös uskontoon. Kunniaiväkivaltaa voidaan tunnistaa ja siihen voidaan puuttua yhteisöllisyyttä ymmärtämällä. Ilmiön havaitseminen on haasteellista, sillä usein kunniaan liittyvä väkivalta tulee esiin kolmannen osapuolen kautta.

Amal Mao, Amina Mohamed, Halimo Dahir

Honour related violence

Year

2020

Pages

38

The subject of our thesis is violence which is related to honour. Violence refers to the exercise of power with the help of which the user of the violence tries to command and to control the victim of the violence. Honour related violence is found in different communities in which family "heads" guard the woman's honour. The casualties are usually women and girls, but the violence also is directed to the men and boys.

In our thesis, the different forms of honour related violence are addressed and the experts of the target group are interviewed. With leading study questions, we wanted to find out, what is honour related violence and its different forms but also how does it differ from domestic violence. In addition to these questions, we also wanted to find out, how could the professionals in social services identify honour related violence and where should they direct their attention to. The leading study questions in our thesis are: 1) What is honour related violence and how does it manifest? 2) How to identify honour related violence? 3) How to prevent honour related violence?

The material of our thesis has been collected using qualitative research method. We searched for materials which, are related to our thesis using different search engines. We defined the subject of our work so that the search results would be fitting. The objective of our thesis was to become acquainted with honour violence and with its separate forms with the help of the theoretical knowledge. The purpose also was to get additional information through the cooperation quarters' and experts' interviews and to strengthen our existing information foundation. We collaborated with Fenix Helsinki ry and produce a guide from our collaboration.

According to the results of our work the violence which is related to honour is mostly directed to females. Mental violence causes more drawback to the victim than physical violence. The significance of the concept of honour related violence is strongly based on traditions, culture and partly also religion. Honour related violence can be identified and avoided when there is understanding of communality. The perception of the phenomenon is challenging, because often honour related violence comes out through a third party.

Keywords: honour violence, intimate partner violence, honour, reputation, shame

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	6
3	Tutkimuskysymys ja aikaisemmat tutkimukset.....	7
3.1	Tutkimuskysymykset.....	7
3.2	Aikaisemmat tutkimukset.....	8
4	Fenix Helsinki ry	9
5	Kunniaan liittyvä väkivalta yleisesti	10
5.1	Kunnia, häpeä & maine	10
6	Kunniaan liittyvän väkivallan eri muodot	12
6.1	Henkinen väkivalta	12
6.2	Kontrolloiminen	12
6.3	Uhkailu ja painostaminen.....	13
6.4	Taloudellinen väkivalta	13
6.5	Pakkoavioliitto.....	14
7	Fyysinen väkivalta.....	14
7.1	Kunniamurha.....	15
7.2	FMG eli tyttöjen ja naisten sukuelinten silppominen.....	15
8	Kunniaväkivallan ja lähisuhdeväkivallan erot ja yhtäläisyydet.....	16
9	Suomen lainsäädäntö kunniaväkivaltaan liittyen	17
10	Kunniaväkivalta sosiaalialalla	18
11	Tutkimusmetodi	18
11.1	Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.....	18
12	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	19
13	Aineiston analyysi ja tulokset	20
13.1	Kunniaväkivalta käsitteenä.....	20
13.2	Kunniaan liittyvä väkivalta Suomessa ja sen tunnistaminen	21
13.3	Kunniaan liittyvän väkivallan puheeksi otto.....	22
14	Oppimisen pohdinta ja johtopäätökset.....	23
15	Opas.....	24
	Lähteet	25
	Liitteet.....	29
	Liite 2: Opas	32

1 Johdanto

Suomesta tulee jatkuvasti monikulttuurisempi maa, mikä tuo mukanaan uusia ilmiöitä, joita Suomessa joudutaan käsittelemään. Tästä syystä halusimme tehdä opinnäytetyömme kunniaan liittyvästä väkivallasta. Aihe on tunnettu muualla Euroopassa ja ilmiö on myös rantautunut Suomeen maahanmuuton lisääntyessä. Täytyy kuitenkin muistaa, että Suomi on vasta muutamia vuosikymmeniä toiminut maahanmuuttajien kohdemaana. Vuosien aikana Suomi on kuitenkin monimuotoistunut ja jatkaa yhä moninaistumistaan.

Maahanmuuton tuomista uusista ilmiöistä ei aina tiedetä kaikkea. Kunniaväkivalta on piilotettu ilmiö, joka ei aina välttämättä tule viranomaisten tietoisuuteen. Kunniaväkivallan puuttumiseen vaikuttavat aiheen arkuus ja tietämättömyys aiheesta. Pahimmillaan tiedonpuute tai arkuus puuttua kunniaväkivaltaan voivat aiheuttaa vakavia seurauksia.

Tietoisuus kunniaväkivallasta nousi Suomessa vuonna 2002, kun Ruotsissa tapahtui järkyttävä kunniamurha, jossa perheen isä tappoi tyttärensä Fadime Sahindahlin hänen siskojensa ja äitinsä silmien edessä. Fadime joutui isänsä murhaamaksi ”kielletyn rakkauden” vuoksi kunnia-ajattelun sääntöjen mukaisesti. Fadime itse oli tullut tunnetuksi kertomalla kunniaväkivallasta ja sen vaarasta. Fadime uskalsi rohkeasti ottaa vakavan aiheen esille auttaakseen muita. Kunniamurhia on tehty Euroopassa jo pitkään ja kunniamurhia on myös tapahtunut paljon. Ilmiötä ei osattu silloin tunnistaa, jolloin ne usein tulkittiin onnettomuuksiksi. (YLE 2002.)

Suomessa on vielä toistaiseksi vältetty kunniamurhista, mutta äärimmäisen vakava tilanne tapahtui vuonna 2019 kun Irakista koitosin oleva mies yritti kunnia murhata entisen puolisonsa. Moni luulee, että kunniaväkivalta kuulu tiettyyn maahan, etniseen ryhmään tai uskontoon, mutta se määritellään joissakin kulttuureissa ja yhteisössä eri tavoin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Tämä ilmiö esiintyy monissa yhteisössä eri tavoin ympäri maailmaa. Uhreina kunniaan liittyvään väkivaltaan on valtaosin tyttöjä sekä naisia. Toisinaan se myös kohdistuu poikiin ja miehiin. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 46-47.)

Haluamme tässä opinnäytetyössä selvittää, mitä kunniaväkivalta on ja mitkä ovat sen ilmenemismuotoja. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössämme toimii laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Opinnäytetyössämme haastatelimme kohderyhmien kanssa työskentelevien yhteistyökumppaneita ja eri sosiaalialan tahojen asiantuntijoita. Haastattelimme asiantuntijoita videopuheluiden kautta. Haastattelut toteutettiin etäyhteyksien kautta. Opinnäytetyössämme etenemme kertoen yleisesti kunniaan liittyvästä väkivallasta ja sen erilaisista muodoista. Suomen lainsäädäntö liittyy kunniaväkivaltaan, kunniaväkivalta sekä lähisuhdeväkivallan eroavaisuudet ja yhtäläisyydet.

2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteena oli perehtyä kunniaväkivallan eri muotoihin ja niiden ilmenemismuotoihin. Usein kunniaväkivalta on monelle yksiselitteistä, mutta kunniaväkivalta ilmenee monessa eri muodossa. Väkivallan tarkoituksena on useimmiten säilyttää yhteisön, suvun tai perheen kunnia, ja pahimmassa tapauksessa sen varjolla saatetaan mennä äärimmäisyyksiin.

Halusimme tässä opinnäytetyössä selvittää, mitä on kunniaväkivalta ja sen ilmenemismuodot, kuten sukuelinten silpominen (FGM), pakkoavioliitto, kunniamurha, kontrolloiminen, taloudellinen väkivalta sekä henkinen ja fyysinen väkivalta. Pää tavoitteenamme oli lisätä tietoisuutta kunniaväkivallasta, koska se on piilotettu ilmiö, joka ei aina välttämättä tule viranomaisten tietoisuuteen. Maahanmuuttajatyöstä kiinnostuneiden tai sen parissa työskentelevien viranomaisten on tärkeää tietää kunniaväkivallasta ja sen uhasta. Tavoitteenamme oli lisätä alan opiskelijoiden tai kentällä jo työskentelevien tietoisuutta siitä, mitä kunniaväkivalta on ja miten sitä voidaan tunnistaa.

Teimme yhteistyössä Fenix Helsingin ry:n kanssa oppaan kunniaväkivallan tai sen uhan tunnistamisesta. Oppaan tarkoitus on antaa tietoa kaikille sosiaali- ja terveydenhuollon alalla työskenteleville tai sen opiskelijoille kunniaväkivallan varhaisista merkeistä sekä siitä, miten tunnistaa kunniaväkivaltaa. Keräsimme tietoperustaa perehtymällä kirjallisuuteen sekä haastatteleamalla asiantuntijoita sekä maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä sosiaalialan ammattilaisia. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina pyrimme opinnäytetyön ja yhteistyötahojen kautta saatujen tietojen ja kokemusten avulla vahvistamaan tietoperustaamme.

Alkuperäinen suunnitelmamme oli haastatella kunniaväkivaltaa kokeneita, mutta suunnitelmiin tuli muutoksia yhteistyökumppanimme puolelta. Haastattelimme asiantuntijoita sekä työntekijöitä anonymisti sekä opinnäytetyötä, että opasta kirjoittaessamme. Haastattelukysymykset olimme myös miettineet tarkkaan, jotta saisimme kattavan vastaukset. Laadimme suostumuslomakkeen kaikille haastatteluun osallistuneille ja kerroimme, mihin tarkoitukseen keräämme tietoa. Eettisten periaatteiden mukaisesti henkilöitä ei pysty tunnistamaan opinnäytetyöstä.

3 Tutkimuskysymys ja aikaisemmat tutkimukset

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksen tarkoituksena on tuoda ymmärrystä ja tietoisuutta kunniaa liittyvästä väkivallasta, koska se on vaikea aihepiiri. Kunniaa liittyvä väkivalta ei ole hyväksyttävää ja se loukkaa ihmisarvoa, se ei kuitenkaan poissulje sitä, etteikö sitä ole keskuudessamme. Ilmiön ymmärtäminen tekee helpommaksi puuttua tilanteeseen.

Muodostimme tutkimuskysymykset asiantuntijoiden kokemusten pohjalta. Tutkimuskysymysten tarkoituksena on saada alan asiantuntijoilta tietoa mitä kunniaa liittyvä väkivalta on ja miten sen tunnistaa: miten se on koettu ja tunnistettu ja miten siihen on puututtu kohderyhmien kanssa työskentelevien keskuudessa ja mitä haasteita on mahdollisesti tullut vastaan.

Kolmas tutkimuskysymys on, miten ennaltaehkäistä kunniaa liittyvää väkivaltaa. Tämän tutkimuskysymyksen pohjalta saamme tietoa asiantuntijoilta, miten mahdollisesti voi ennaltaehkäistä kunniaa liittyvää väkivaltaa. Tutkimuskysymykset oli etukäteen laadittu ja mahdolliset lisäkysymykset esitettiin haastatteluiden aikana. Tutkimuskysymysten pohjalta teemme oppaan yhteistyökumppanillemme, jota he käyttävät koulutuksissa.

Tutkimuskysymysten pääkysymykset:

Mitä on kunniaa liittyvä väkivalta ja miten se ilmenee?

Miten tunnistaa kunniaväkivaltaa?

Miten ennaltaehkäistä kunniaa liittyvää väkivaltaa?

3.2 Aikaisemmat tutkimukset

Kiinnostuimme tästä aiheesta vuonna 2019, jolloin aloimme tutkia aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Huomasimme, miten tämän kasvavan ilmiön vuoksi Suomessa on alkanut ilmestyä tutkimuksia kunnian liittyvästä väkivallasta. Halusimme rajata opinnäytetyömme niin, että teemme tutkimuksen suomen kielellä tehtyjen tutkimuksien pohjalta. Suomenkielisiä tutkimuksia ei ole paljon, siksi halusimme tuoda muutamia Euroopassa sekä Yhdysvalloissa tehtyjä tutkimuksia. Iso-Britanniassa on toteutettu useita kunniaan liittyvää väkivaltaa käsitteleviä tutkimuksia, yksi niistä on Lynn Welchman ja Sara Hossain teos "Honour": Crimes, Paradigms, and Violence against Women. (2007) Viiden vuoden tutkimuksessa kerrotaan kunniaan liittyvän väkivallan ilmenemismuotoja eri kulttuureissa. Tutkimuksessa korostetaan kunniaan liittyvän väkivallan olevan sukupuolittunutta väkivaltaa ja ihmisoikeuksia loukkaavaa.

Uusimpia tutkimuksia on tehnyt filosofi Paul Churchill New Yorkissa, teoksessaan *Women in the Crossfire: Understanding and Ending Honor Killing* (2018) Filosofin juurtensa vuoksi Paul Churchill tutkii perinpohjaisesti kunniamurhien määrittelyä ja erottamista muista rikoksista, kuten perheväkivallasta, poliittisesti motivoidusta väkivallasta ja intohimon rikoksista. Paul Churchill tutkii kunniantapauksia kulttuurisesta, empiirisestä, historiallisesta ja psykologisesta näkökulmasta. Kunniaan liittyvästä väkivallasta on tehty myös henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvia kertomuksia. Norma Khouri on kirjailija, joka kertoo *Honor Lost* kirjassaan, parhaasta ystävästään Daliasta, jota kunnia-murhataan rakastuttuaan kristittyyn mieheen.

Myös Jordanialainen tutkiva toimittaja ja ihmisoikeusaktiivi Raha Husseinin on tehnyt kirjan *Murder in the Name of Honor: The True Story of One Woman's Heroic Fight Against an Unbelievable Crime* (2009). Kirjassa haastatellaan raakoihin murhiin syyllistyneitä miehiä, jotka on tuomittu sukulaishenkilön kunniamurhasta. Kirja avaa syitä, miksi miehet näkivät sukulaishenkilön hengen riistämistä ainoana vaihtoehtona. Raha Husseinin kertoo kirjassaan, miten havahtuu haastattelun aikana, että miehetkin ovat vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen uhreja: vanhat epäoikeudenmukaiset perinteet tekivät tavallisista ihmisistä tappajia. Rahan sitkeän työn vuoksi Jordaniassa on ryhdytty antamaan kovempia rangaistuksia kunniaan liittyvissä väkivaltatapauksissa. Kirja on käännetty vuonna 2014 suomeksi *Murha kunnian varjolla*, jossa käsitellään myös Yhdysvalloissa ja Euroopassa tehtyjä kunniamurhia. Pohjoismaissa, lähinnä Ruotsissa on kirjoitettu laajasti kunniaan liittyvästä väkivallasta. Vuonna 2002 Ruotsissa tapahtuneen kunniamurhan vuoksi tietoisuus kunniaan liittyvästä väkivallasta nousi laajasti esille.

Stieg Larsson ja Cecilia Englund ovat yhdessä tehneet artikkelikokoelman *Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism*" (2004) kunniaan liittyvästä väkivallasta. Artikkelissa tarkastellaan kahdesta erilaisesta näkökulmasta kunniaan liittyvästä väkivallasta. Stieg Larsson ja Cecilia Englund kirjoittavat artikkelissaan, että kunniaan liittyvä väkivalta on sidoksissa kulttuurisista syistä sekä naiseen kohdistuvasta väkivallasta ja vallasta.

Kunniaan liittyvä väkivalta on kuitenkin melko tuntematon aihe, vaikka sitä esiintyy eri muodoissa Suomessa. Viime vuosina Suomessa on kuitenkin alettu havahtua tähän ilmiöön, jonka myöten on ilmestynyt enemmän kirjallisuutta kunniaan liittyvästä väkivallasta. Mannerheimin Lastensuojeluliitto on käynnistänyt vuonna 2007 kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisyyn Amoral-hankkeen. Tanja Tauron ja Marjo van Djikenin (Toim.) Amoral loppuraportissa käsitellään kunniaan liittyvän väkivallan olevan uutta suomalaisessa väkivaltakulttuurissa. Raportissa kerrotaan kunniaan liittyvän

väkivallan esiintyvän moni-ilmeisenä ja vaikeaselkoisena. Raportissa kuvataan, miten ilmiö on samalla inhimillisesti ymmärrettävänä perinteiden jatkumona, jota viranomaiset ja maallikot eivät osaa käsitellä. Tanja Tauron ja Marjo van Djikenin mukaan kunniaan liittyvä väkivalta ilmenee yhteisöllisissä kulttuureissa.

Ihmisoikeusliitto on yksi merkittäviä taho, jotka tekevät työtä kunniaan liittyvän väkivallan haitallisten perinteiden vähentämisen Suomessa. Ihmisoikeusliitto on tehnyt raportteja, tutkimuksia ja hankkeita kunniaan liittyvästä väkivallasta. Yksi merkittäviä hankkeita on KokoNainen ja Kitke! KokoNainen -hankkeen tarkoitus on ennaltaehkäistä tyttöjen sukuelinten silpomista. Hankkeen tavoitteena on tehdä ruohonjuuri tasolla työtä, jotta Suomessa kukaan tyttö ei joutuisi sukuelinten silpomisen uhriksi. Muutostyötä tehdään maahanmuuttajien parissa, jossa toivotaan, että tieto leviää myös sukulaisille ja tuttaville. Kitke! -hanke puolestaan jakaa tietoa kunniaan liittyvästä väkivallasta ja tekevät yhteistyötä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Hankkeen tarkoitus on ennaltaehkäistä haitallisia perinteitä.

4 Fenix Helsinki ry

Fenix Helsinki ry on vuonna 2017 perustettu järjestö, jonka tavoitteena on haastaa yhteiskunnallisia rakenteita laaja-alaiseen ajatteluun. Fenix Helsinki ry pyrkii rikkomaan näitä rakenteita julkisen keskustelun, erilaisten tutkimusten, kirjoitettujen artikkeleiden sekä seminaarien avulla. Fenix Helsinki ry uskoo avoimen ja suorapuheisen keskustelun pystytään saavuttamaan positiivista muutosta. (Fenix Helsinki ry, 2017a.)

Fenix Helsinki ry:n toiminnanjohtaja on Ujuni Ahmed. Ujunin lisäksi järjestössä työskentelevät järjestökoordinaattori Emmi Ylispangar, järjestösihteeri Laura Aaltonen sekä asiantuntija ja kouluttaja Asiya Cirro. Järjestö pyrkii kouluttamaan ja konsultoimaan korkeakouluja, viranomaisia ja kolmannen sektorin toimijoita maahanmuuttajataustaisiin suomalaisiin liittyvissä ilmiöissä. Järjestö pyrkii antamaan osaamisellaan tarjoamalla koulutuksia ja konsultaatiopalveluita, jotka keskittyvät kunniaan liittyvään väkivallan ennaltaehkäisemäsiin. (Fenix Helsinki ry, 2017a.)

Järjestön visiona on lisätä tasa-arvoa ja turvallisuutta, lasten hyvinvointia ja edunvalvontaa, torjua rinnakkaisyhteiskuntaa ja saada aikaiseksi muutosta sisältäpäin. Fenix Helsinki ry:n arvot ovat yhteisöllisyys, objektiivisuus, avoimuus, ihmisarvo sekä yhteiskunnan eri yhteisöjen ja ihmisten välille muodostuneiden murien murtaminen. Järjestön vaikuttamistapoihin kuuluvat erilaisten julkaisujen kirjoittaminen, koulutukset sekä erilaisten hankkeiden koordinointi. Julkaisut tapahtuvat eri medioiden kautta, kuten iltapäivälehtien ja netissä kattavan foorumin (esim. maailma.net) välityksellä. Fenix Helsinki ry on mahdollistanut avoimen foorumin monille erilaisista taustoista tuleville ihmisille. (Fenix Helsinki ry, 2017b.)

5 Kunniaan liittyvä väkivalta yleisesti

Väkivallalla tarkoitetaan vallankäyttöä, jonka avulla väkivallan käyttäjä pyrkii hallitsemaan sekä kontrolloimaan väkivallan uhria. Väkivalta kohdistuu yleensä ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen, yhteisöön tai ihmisryhmään. (Rikoksantorjunta.) Väkivallalla on erilaisia muotoja ja kunniaiväkivalta on yksi väkivallan muodoista. Kautta historian kunniaiväkivaltaa on esiintynyt eri muodoissa eri puolilla maailmaa. Patriarkaalisen maskuliinisuuden piirteet ovat selkeitä. Miehellä on oikeus ja velvollisuus hoitaa kodin ulkopuoliset asiat, mikä mahdollistaa naista vapaamman toiminnan kodin ulkopuolella. Mies toimii tavallaan välittäjänä hyvin intiimiksi ja yksityiseksi koetun perhe-elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan välillä. Jatkuva pärjääminen ja onnistumiset on sidottu kunnian mittaamiseen perheen sekä yhteisön silmissä. (Lindman 2015, 142.)

Kunniaan liittyvää väkivaltaa esiintyy eri yhteisöissä, joissa perheen ja suvun miehet "vartioivat" naisen kunniaa. Mikäli nainen ei käyttäydy yhteisön asettamien normien mukaisesti, nähdään sen tahrivan koko suvun tai yhteisön kunniaa. Tässä tapauksessa voidaan sanoa, että kunnia on sukupuolittunut termi ja osa laajempaa sukupuolittunutta väkivaltaa. Sukupuolittunut väkivalta tarkoittaa väkivaltaa, jonka merkitykset, muodot ja käytännöt ovat yhteyksissä väkivallan osapuolten sukupuoleen. Kunnia ei merkitse ei tarkoita samoja asioita suhteessa miehiin ja naisiin. (Karalahti 2008, 6-7.)

Väkivallan motiivi on rooliodotuksiin sidottu, jolloin väkivalta saatetaan nähdä oikeutettuna yhteisön kunnian säilyttämiseksi. YK:n naisiin kohdistuvan väkivallan komitea (CDAW-komitea) sekä YK:n lapsen oikeuksien komitea (Joint general recommendation 2014) ovat määritelleet kunnian liittyvän väkivallan perinteeksi, joka on ihmisoikeutta vastaan. (Hansen, Sams, Jäppinen, & Latvala 2016, 14.)

5.1 Kunnia, häpeä & maine

Kunnia käsitteenä määritellään hyvin eri tavoin eri kulttuurien ja uskontojen välillä. Tässä opinnäytetyössä tarkoitamme kunniaan liittyvällä väkivallalla väkivaltaa, joka perustellaan ja oikeutetaan väkivallalla kunnian nimessä. Suomessa kunniakäsite voidaan esimerkiksi yhdistää kansalaisvelvollisuuskäsitteeseen. Hyvänä kansalaisena oleminen se voi tarkoittaa tiettyjen siveyden ja moraalin vaatimusta. Kunnia voi olla myös kuuluisuutta, maineikkautta ja arvostusta. (Karalahti 2008, 7.)

Sana al-Khayyat on irakilainen sosiologi, joka on tutkinut kotimaassaan, miten kunniaan liittyvää väkivaltaa näkyy irakilaisien naisten arjessa. Tutkimuksessa nousee esille miten tietyt sanat viittaavat erityisesti naisen siveyteen. Arabin kielessä on Al-Khayyat (1990) mukaan muutamia sanoja, jotka viittaavat suoraan kunniaan. Sharaf tarkoittaa laajempaa kunniaa ja sitä on mahdollista ponnistelujen kautta kasvattaa. Sen voi saada myös, mikäli kuuluu arvostettuun tai kunnialliseen perheeseen. Aib taas tarkoittaa "häpeällistä", jopa säädyttöntä julkeutta. Idr on kunniakoodi naiselle. Se on todella tärkeä asia naiselle, ja jos sen kerran "menettää", sitä ei voi saada enää takaisin. Al-Khayyat kertoo, miten arabialaisessa yhteisössä kunnia ja häpeä ovat yhteydessä perhesiteisiin. Nainen on vastuussa koko perheestään ja suvustaan, jos joutuu häpeään. (Al-Khayyat 1990, 22.)

Kirjailija Norma Khouri kertoo kirjassaan, miten hänen äitinsä on kuvaillut lapsuudessaan naisen kunniaa:

"Nainen on kuin kuppi. Jos joku juo siitä, kukaan toinen ei tahdo sitä... Nainen on kuin lasiruutu. Kun se menee rikki, sitä ei saa ehjäksi." (Khouri 2003, 238, 240.)

Kun puhutaan kunniaiväkivallasta yleensä, sen kohteina ovat naiset ja tytöt sellaisissa tilanteissa, joissa heidän käyttäytymisensä tulkitaan "tahrivan" suvun kunniaa. Myös miehet

sekä pojat ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokevat myös kunniaan liittyvää väkivaltaa. (Hansen ym. 2016, 14.) Miespuolisia sukulaisia saatetaan painostaa kontrolloimaan esimerkiksi sisariaan. Ääritapauksessa miespuolinen sukulainen voi jopa tappaa oman sisarensa, mikäli suku kokee naisen tahrivan perheen maineen. (Hansen ym. 2016, 16.)

Naisen käytös on sidoksissa suvun miehiin: mikäli nainen käyttäytyy sopimattomasti, vaikuttaa se myös miehen kunniaan. Normin rikkomisessa riittää vain yksi henkilö, joka saattaa johtaa perheen tai suvun maineen menettämisen. (Karalahti 2008, 6.) Naisen seksuaalisuus tulkitaan ”pyhydeksi”. Naisen odotetaan olevan neitsyt ennen avioliittoa. Seurustelu on kiellettyä, nainen ei voi olla ulkopuolisten miesten tai poikien kanssa tekemisissä. (Almaspour 2005, 345.) Huono maine voi pilata koko suvun kunnian ja voi johtaa rajoittamiseen tai väkivaltaan (Hansen ym. 2016, 63). Nainen ei pysty puolustamaan perheen kunniaa, minkä vuoksi ajatellaan, että jos nainen aiheuttaa häpeää käytöksellään, katsotaan miehellä olevan oikeus puhdistaa perheen maine (Lindman 2015, 212).

Suomessa tyyppillisesti yksilö on varsin vapaa tekemään omia valintoja elämässään, kunhan ne eivät riko lakia. Suomessa yksilön vapautta ei rajoiteta, ja kunniakäsitettä on vaikea ymmärtää tai sitä, miten yhden ihmisen käytös vaikuttaisi perheen tai suvun kunniaan. (Ala-Lipasti & Bauters 2009, 26.) Myös perhekesätykset ovat Suomessa erilaisia. Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avioliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt sekä heidän mahdolliset lapsensa. Lasten ei odoteta elävän automaattisesti perheen tavan tai uskomuksen mukaisesti eli toisin sanoen heidän ei oleteta elävän täsmälleen samalla tavalla kuin huoltajansa. Suomalaisessa ydinperheessä käsite omasta yhteisöstä voi sisältää muitakin jäseniä. (Väestöliitto 2018.)

Lähtökohtaisesti jokainen on vastuussa itsestään ja yhteiskunta on rakennettu siten, että pääsääntöisesti jokainen huolehtii itsestään ja ydinperheestään. Yhteiskunnan varoilla huolehditaan sosiaalisesti heikommassa asemassa olevista kansalaisista ja vanhuksista. Näin ollen keneltäkään ei edellytetä vastuunkantoa esimerkiksi sukulaisesta, joka ei esimerkiksi pärjää itsenäisesti taloudellisesti. Kollektiivisten kulttuurien, kuten Lähi-idän maiden, Afrikan, Aasian ja Etelä-Amerikan ominaispiirteisiin kuuluu ”me-henkisyys”. Yksilön identiteetti rakentuu yhteisön määrittelemien arvojen, normien ja sääntöjen mukaan. Ydinperhe on tavallaan laajempi perhe, johon kuuluu sukulaisia useammasta sukupolvesta. Yhteisössä pitää kunnioittaa vanhempia sekä auktoriteettihenkilöitä. He ovat vahvassa asemassa yhteisössä: heidän tekemisiään tai sanomisiaan ei kyseenalaisteta. Näin säilytetään harmonia yhteisössä, kun yksilön oikeuksia ei korosteta. (Väestöliitto.)

Kunniaan liittyvä väkivalta tapahtuu perheen tai suvun kesken. Patriarkaalinen ajatusmalli perheessä on peräisin yhteiskunnista, joissa päämääränä on hallita perheen ja suvun jäseniä kunnia-ajattelulla. Aikuisiällä Suomeen tulleen maahanmuuttajan on mahdollista järjestää elämänsä niin, että hän voi jatkaa lähes samanlaista elämäntyyliä kuin lähtömaassaan. Lasten ja nuorten osalta tilanne on usein toisenlainen. (Ala-Lipasti & Bauters 2009, 26.) Maahanmuuttajataustaisten nuorten identiteettiä on tarpeellista tutkia, koska he elävät kahdenlaisessa kulttuurissa, mikä tarkoittaa myös kahdenlaista todellisuutta. Oikarinen-Jabain (2014, 132-136) tutkimuksessa havaittiin, että kokemus synnyinmaasta on kahdenlainen: lähtömaa koetaan kotimaaksi, mutta monien vuosien Suomessa asumisen jälkeen Suomi tuntui enemmän kotimaalta.

Nuoret kokevat niin sanotun rajatilaidentiteetin, joka vaihtelee tilanteen mukaan. Maahanmuuttajanuoret kokivat kahdessa kulttuurissa elämisen haastavaksi. Nuoret saattavat mennä ristiriitaan yhtäaikaaisesti perheen perinteen ylläpitämisen sekä suomalaisen itsenäistymisen ”rituaalit”, jotka saattavat sisältää alkoholin kokeilua, omaan asuntoon muuttamista ja seurustelua. Kodin ulkopuolella se näkyy nuorille länsimaisen yksilöllinen elämä. (Ala-Lipasti & Bauters 2009, 26.)

Konfliktia saattaa syntyä herkästi tilanteessa, jossa nuori tai muu perheenjäsen rikkoo tai hänen epäillään rikkoneen yhteisön asettamia siveellisyyksänsä. Yhteisön normien

rikkominen saattaa tuottaa häpeää perheelle, suvulle tai yhteisölle. (Ihmisoikeusliitto 2016.) Kunniaan liittyvä väkivalta on pikemminkin sidoksissa kulttuuriin ja arvoihin, kuin uskontoon. Kunniaan liittyvän väkivallan taustalla on kyse kunniaista, yksilön, perheen, suvun ja koko yhteisön maineesta. Kunniaan liittyvä väkivalta esiintyy kristittyjen, muslimien, hindujen sekä muihinkin uskontokuntiin kuuluvien yhteisöjen parissa. Kunniaan liittyvä väkivalta ei kuulu tiettyyn uskonnolliseen tai etniseen ryhmään. (Ihmisoikeusliitto 2016.)

6 Kunniaan liittyvän väkivallan eri muodot

6.1 Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta ei toteudu fyysisenä väkivaltana. Sitä voidaan kohdata monessa eri asteissa ja paikoissa. Väkivallalla uhkaileminen ja pelottaminen sekä välipitämätön kohtelut ja haukkuminen ovat henkistä väkivaltaa. Se voi olla myös verbaalista väkivaltaa, mikä voi olla esimerkiksi jatkuvaa mykkäkoulun pitämistä, nimittelyä tai verbaalista uhkailua. (Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhala & Särkkälä, 9.) Henkisen väkivallan seuraukset ovat psyykkisiä. Harvemmin puhutaan henkisestä väkivallasta kun taas fyysisestä- ja seksuaalisesta väkivallasta. Tutkimuksissa on painoitettu, että henkinen väkivallan muoto on yleisimpiä muotoja kun taas fyysinen väkivalta. (Terveysten ja hyvinvointilaitos 2017.)

Tyypillisinä tunteita mitä kokija kohtaa henkisessä väkivallassa ovat pelon tunteet, syyllisyys, ahdistuneisuus sekä arvottomuudena. Se vahingoittaa kokijan itsetuntoa sekä omanarvontuntoa ja pahimmassa tapauksessa aiheuttaa masennusta. Henkisen väkivallan piirteitä ovat monia ja niistä yleisimmät ovat nöyryyttävä kohtelu; kuten syyttelyä, arvostelua, haukkuminen, välipitämätön kohtelu, hallintaan pyrkiminen, uhkailua ja kiristämistä. (Mieli 2020.) Naisiin kohdistuvat yleisimmät väkivallan muodot ovat väkivallalla uhkaaminen sekä fyysinen ja seksuaalinen väkivalta. Henkinen väkivalta sisältyy aina muihinkin väkivallan piirteisiin. (Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhala & Särkkälä 2015, 10.)

6.2 Kontrolloiminen

Kontrollilla tarkoitetaan tunteiden, käyttäytymisen ja ajatusten ohjailemista parisuhteessa. Yleensä myöhemmässä vaiheessa parisuhdetta tulevat väkivaltaiset käyttäytymiset ilmi ja kontrolloiminen saattaa muuttua fyysiseksi väkivallaksi. Vallan tai kontrollin käyttöä voivat olla esimerkiksi ilmeillä tai eleillä peloteltu, teräaseiden esillä pitäminen, lemmikkieläinten kaltoinkohtelu tai esineiden tahallinen rikkominen. (Perttu ym. 2015, 11.)

Vallalla ja kontrollilla tarkoitetaan esimerkiksi yhteydenpidon rajoittamista omaan perheeseen tai ystäviin, sosiaalisen elämän eristämistä ja liikkumisen kontrolloimista. Lisäksi kontrolloija voi painottaa uhria olemaan kanssaan samassa paikassa, jotta uhri ei jäisi hetkeksikään yksin. Esimerkiksi lääkärin vastaanotot ovat yleisiä paikkoja, joihin uhria ei päästetä yksin. (Perttu ym. 2015, 36.)

Äärimmäisissä muodoissaan kontrolli voi saada henkisen ja fyysisen väkivallan muotoja. Riippuu usein siitä, miten ne tilanteisiin kietoutuvat ja millaisia seurauksia niillä on ja miten kokijat tulkitsevat niitä. Sosiaaliseen ja seksuaalisuuteen liittyvä kontrolli ilmenee erityisesti painostamiseen, pukeutumiseen ja liikkumisen kontrollointina. Sosiaalinen kontrolli toisaalta ei ole yksinomaan negatiivinen vaan osa erityisen sukupolvien välistä sosiaalista vuorovaikutusta, jossa vanhempien roolina on käytökseen rajoittaminen ja rajojen välittäminen lapsilleen kulttuuriin katsomatta. (Hansen ym. 2016, 51-52.)

6.3 Uhkailu ja painostaminen

Uhkailulla ja painostamisella tarkoitetaan laittomilla uhkauksilla uhkaamista. Esimerkiksi perättömillä ilmoituksilla uhkaileminen sekä uhkailla parisuhteen päättymisellä jne. (Perttu ym. 2015.) Uhkailulla ja painostamisella tarkoitetaan myös tekoa, joka voi aiheuttaa teon kohteelle ruumiillista, henkistä ja seksuaalista kärsimystä. (Katainen 2019.)

6.4 Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta on itsenäisen rahankäytön kieltämistä ja oman tilin käytön kieltämistä ja raha-asioista valehtelua tai kiristämistä. Väkivallan tekijän motiivina taloudellisessa väkivallassa on rajoittaa parisuhteen toista osapuolta fyysisesti sekä henkisesti. Se voi olla myös velkaannuttamista, taloudellisen väkivallan kokijan oman rahan käyttö/ tilin käyttämisen estämistä tai velan ottamisen painostamista. Taloudellinen väkivalta voi myös pahimmassa tapauksessa jatkaa parisuhteen päätettyä. (Ensi- ja turvakotienliitto 2020.)

Moni parisuhteessa oleva tajuaa vasta parisuhteen päätyttyä tulleen taloudellisen väkivallan uhriksi. Taloudellista väkivaltaa ei ole helppo tunnistaa varsinkaan peruspalvelujärjestelmissä tai ede oikeuslaitoksen piirissä. Monelle taloudellinen väkivalta on täysin tuntematon termi ja monet eivät osaa hakea siihen apua. Avun hakeminen saattaa olla häpeällistä uhreille, mikä saattaa hankaloittaa tilannetta monella eri tavalla. Avun hakeminen on kuitenkin tärkeää, koska se vaikuttaa henkiseen hyvinvointiin, perhedynamiikkaan sekä taloudellisiin tilanteisiin. Väkivallalla ei ole minkäänlaista yhteyttä tasa-arvon kanssa. (Froloff 2015.)

Kaittila kertoo Yle artikkelissa, että epäilee taloudellisen väkivallan olevan varsin yleistä Suomessa ja varsinaisia tilastoja ei vielä ole. (Froloff 2015.) Kaittila haastatteli väitöskirjaansa varten kymmeniä suomalaisia taloudellisesta väkivallasta kärsiviä. Tarinoissa toistui sama kaava eli kumppani kontrolloi toisen rahankäyttöä ja kulutti yhteisiä varoja ilman lupaa. Monet haastateltavat kertoivat pelkäävänsä kaupassa asiointia, koska he eivät pystyneet ennakoimaan kumppaninsa rahankäyttöä. Monet uhrit kertoivat Kaittilan haastattelussa, että väkivallan tekijä on estänyt heitä menemästä töihin, tehnyt niin sanotusti pistokokeita työpaikalle ja häirinnyt jatkuvilla puhelinsoitoilla. (Froloff 2015.) Usein syynä voi olla, ettei kumppani halua perheen sisäisten ongelmien tai asioiden tulevan viranomaisten tietoon.

Taloudellinen väkivalta voi heikentää uhrin terveydellistä mielentilaa. Tilanne voi johtaa huonoon taloudelliseen tilanteeseen ja pahimmassa tapauksessa myös köyhyyteen. Parisuhteestakin lähteminen voi vaikeuttaa tilannettakin, koska uhri voi olla taloudellisesti riippuvainen väkivallan tekijästä. Taloudellinen väkivalta ei vaikuta negatiivisesti pelkästään kokijaan, vaan myös lasten elämään. Kaittilakertoo artikkelissaan heikon taloudellisen tilanteen vaikuttavan myös lasten arkeen ja tarvittaviin hankintoihin. (Froloff 2015.)

Tehtyjen tutkimuksien perusteella taloudellinen väkivallan uhka kohdistuu useimmiten naisiin ja harvemmin miehiin. Nyqvist toteaa Ylen artikkelissa, että kumpi tahansa puoliso voi olla taloudellisen väkivallan uhri. (Froloff 2015.)

6.5 Pakkoavioliitto

Avioliittoon pakottamisella tarkoitetaan joko toisen tai molempien puolisoitten oman tahdon vastaisesti järjestettyä avioliittoa. (STM 2010, 36). Avioliittoon pakottaminen voi tapahtua eri syistä. Syynä pakottamiseen perheille ovat yleensä samankaltaisia syitä, joita yleisimpiä syitä ovat esimerkiksi, perheen taloudellinen tilanne, sukujen intressejä ja sopimuksia esimerkiksi oleskelulupien järjestämisestä maahanmuuttoa varten henkilöille avioliitton kautta ovat yleisimpiä syitä tai jopa pahimassa tapauksessa ihmiskauppaamista. (Hansen ym. 2016, 78.) Avioliittoon pakottaminen voi tapahtua myös pojille, jolloin perhe pakottaa pojan avioliittoon ilman pojan suostumasta. Avioliittoon liittyvä pakottaminen tai uhkailminen on rangaistava rikos, koska avioliiton tulee olla vapaaehtoista. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2010, 36.)

Tärkeää on kuitenkin erottaa toisistaan pakkoavioliitto ja järjestetty avioliitto. Järjestetyssä avioliitossa puoliset solmivat vapaaehtoisesti avioliiton, kun taas pakkoavioliitossa eivät. Järjestetyt avioliitot ovat laillisia, kun kummatkin osapuolet ovat siihen suostuneet ja pakkoavioliitot ovat laittomia. Järjestetyt avioliitot ovat joissakin maissa tapa, jolla pyritään varmistamaan omalle nuorelle tulevaisuus ja esimerkiksi perheen pääsy uusiin ja parempiin oloihin. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2010, 36.)

7 Fyysinen väkivalta

Fyysistä väkivaltaa voi toteuttaa monella eri tavalla loukkaamalla toisen fyysistä koskemattomuutta ja satuttamalla toisen kehoa. Fyysisen väkivallan toteuttamisen keinoja voivat olla muun muassa töniminen, hiuksista vetäminen, kuristaminen, potkiminen, lyöminen tai liikkumisen estäminen. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 68.) Maailman terveysjärjestö (WHO) on määritellyt väkivallan seuraavasti: ”Väkivalta on fyysisen voiman käyttöä, jonka kohde on itseensä tai toiseen henkilöön satuttaminen, mikä voi johtaa pahimmissa tapauksissa kuolemaan, vammaan syntymiseen tai mielialan häiriytymiseen.” (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2005, 21.) Väkivallan teko voidaan assosoida WHO:n väkivallan määritelmään eikä siinä fokusoida väkivallan lopputulokseen. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2005, 21.)

Kunniaan liittyvästä väkivallasta puhutaan, kun henkilön epäillään teoillaan rikkoneen kunnianormeja (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 68). Kunniaväkivaltaa esiintyy ympäri maailmaa varsinkin patriarkaalisissa kulttuureissa ja sen määritelmä vaihtelee eri kulttuureissa ja yhteisöissä. Tähän vaikuttavat monet eri tekijät, kuten sukupuoli, arvoasema, etninen tausta ja varallisuus. ”Keskeiset tekijät kunniaväkivallan ilmiön taustalla voivat olla häpeän tunne sekä pelko kunnian menetyksestä, eikä niinkään itse kunnia.” (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Fyysisessä väkivallassa väkivallan muodot ja sen eri tyypit ovat usein, miten kietoutuneet yhteen. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 68.)

Kunniaan liittyvän väkivallan toteuttamisen taustalla voi olla monia erilaisia syitä. Niitä voivat olla esimerkiksi avioero tai avioliitosta kieltäytyminen; seurustelu, joka ei ole perheen tai suvun hyväksymä; normeista poikkeava pukeutuminen tai pelkästään perheenjäsenten tietoon tullut juoru, joka voi johtaa väkivallan kohteeksi tulemiseen. Tällaiset tapaukset ilmenevät kunniaväkivallassa siten että, esimerkiksi liikkumisen rajoittamisena ja ystävä- ja perhepiirin yhteyden ja näkemisen rajoittamisena, uhkailuna tai jopa ihmisen surmaamisena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.) Monesti ajatellaan, että kunniaan liittyvä väkivalta kohdistuu vain naisiin ja tyttöihin. Vaikka väkivalta kohdistuu voimakkaasti naispuolisiin henkilöihin, voi sitä myös kohdistua miehiin ja poikiin ja esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Kunniaan liittyvässä väkivallassa ei pyritä peittelemään tai salaamaan väkivallan tekoa, vaan nimenomaan pyritään julkisesti saamaan perheen kunnia takaisin. Tämän vuoksi kunniaan liittyvä väkivalta eroaa erityis piirteiltään lähisuhdeväkivallasta missä tekijä pyrkii pitämään teot perhepiirin keskuudessa ja yrittää välttää tiedon menevän ulkopuolisille. Lähisuhdeväkivallassa teot tuottavat häpeää ja nöyryyden tunnetta tekijälle, kun taas kunniaan liittyvässä väkivallassa katsotaan olevan normaalia ja hyväksytty teko ja lähipiiri voivat jakaa käsitykset siitä, että väkivalta tai sillä uhkaaminen on oikeutettua. Kunnian menettäminen ei pelkestään koske uhria vaan lisäksi myös muita perheenjäseniä tai yhteisöön kuuluvia henkilöitä. (Hansen ym. 2016, 69.) Kunniaan liittyvään väkivallan tekoon osallistuu perheenjäsenen lisäksi myös joku muu yhteisöön kuuluva henkilö. Teon suunnitteluun osallistuu laajempi yhteisö, joissakin tapauksissa ihmisiä tulee myös ulkomailta. (Hansen ym. 2016, 69.)

7.1 Kunniamurha

Valitettavissa tapauksissa kunniaan liittyvä väkivalta voi johtaa kunniamurhaan, joka määritellään henkirikoksena. Rikoksen motiiviksi luetaan kunniakäsitykset. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 73.) Drastisin kunnian liittyvän väkivallan muoto on kunniamurha. ” Kunniaa menetetyltä ” riistetään henki miespuolisen jäsenen toimesta. Teko ja sen tiedottamisen halutaan olevan julkinen, jotta yhteisölle välittyy kunnian palautuneen perheelle. (Aapakallio 2014, 11.)

Kunniamurhien yleisyydestä kansainvälisesti ei ole tarkkoja tilastoja, mutta tiedossa oleva arvio (vuosittain jopa 5000 naista ja tyttöä menettää henkensä) poikkeaa vahvasti todellisuudesta. Suomessa ei ole vielä yhtään kunniamurhaksi määriteltyä henkirikosta, mutta ensimmäinen tuomio, jonka taustalla on ollut kunniaan viittaavia käsityksiä, käsiteltiin vuonna 2015. Syyte kunniaväkivallasta kuitenkin kumottiin ja tekijä sai tuomion pelkästä pahoinpitelystä. (Hansen ym. 2016, 73.)

7.2 FMG eli tyttöjen ja naisten sukuelinten silppominen

FGM (female genital mutilation) eli naisten silppominen tarkoittaa naisten sukuelinten silppomista. Ympärileikkauksella tarkoitetaan naisen ulkoisten genitaalien osittaista tai kokonaan leikkaamista ja/tai vahingoittamista. Ulkoisten genitaalien vaurioittaminen tapahtuu kulttuurisesta tai ei-lääketieteellisestä syystä, mikä useimmiten tapahtuu karuissa olosuhteissa. Leikkausvälineet ovat myös usein likaisia ja sterilisoimattomia, ja nämä itsestään lisäävät erilaisia infektioriskejä. (Essak, B., Sailo, E. & Illahe, K. 2011, 7.)

Ympärileikkaukset voidaan jakaa neljään eri luokkaan WHO:n mukaan. Ensimmäisessä luokassa klitoriksen kärki on poistettu osittain tai kokonaan. Toisessa luokassa klitoriksen lisäksi sisemmät häpyhuulet on poistettu osittain tai kokonaan. Kolmannessa luokassa kaikki ulkoiset sukuelimet poistetaan, mutta tämän lisäksi häpyhuulet ommellaan yhteen. Virtsaakaan varten jätetään pieni rako. Tätä toimenpidettä kutsutaan myös termillä faaraallinen leikkaus. Neljättä luokkaa ei ole vielä luokiteltu. Toimenpide sisältää erilaisia raakoja tekoja, kuten lävistämistä, pistelyä, klitoriksen viiltelyä, venyttämistä, polttelua tai emättimen leikkaamista, joka voi johtaa repeytymiseen peräaukkoon asti. Emättimeen voidaan laittaa myös erilaisia syövyttäviä aineita tai käyttää yrtejä emättimen pienentämiseksi. Tilastojen mukaan suurin osa ympärileikkauksista on tehty 1. ja 2. luokan mukaisesti. (Essak ym. 2011, 8-9.)

Naisten ympärileikkaus ei rajoitu pelkästään yhteen uskontoon, vaan sitä toteutetaan esimerkiksi islaminuskossa, kristinuskossa sekä juutalaisten keskuudessa. WHO:n arvion mukaan noin 100-140 miljoonaa tyttöä tai naista ovat käyneet läpi jonkinlaisen ympärileikkauksen muodon. Ei ole tarkkaa tietoa, mistä ympärileikkaustraditio on saanut alkunsa, mutta ensimmäiset toimenpiteeseen viittaavat löydökset ulottuvat Egyptiin vuoteen 200 eKr. Tällä hetkellä ympärileikkauksia tehdään pääsääntöisesti Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, mutta myös Aasiassa (Indonesia, Malesia, Intia) ja Lähi-idässä (Egypti, Jemen, Oman). (Essak ym. 2011, 10.)

Ikä, jolloin ympärileikkaus suoritetaan, riippuu vahvasti etnisestä taustasta ja maan sijainnista. Yleensä ympärileikkaus suoritetaan 4-10-vuotiaille tytöille, mutta leikkaus voi tapahtua ennen naimisiinmenoa tai ensimmäistä lasta odottaessa. ”Naisten ympärileikkaus perustuu usein kulttuurillisiin, sosiaalisiin, psykoseksuaalisiin, sosioekonomisiin, hygieenisiin sekä jopa esteettisiin syihin, ja se pohjautuu vahvasti perinteisiin ja uskontoonkin.” (Essak ym. 2011,11.) Ympärileikkaus on yksi tapa varmistaa tytön neitsyys avioliittoon asti ja se on niin sanotusti tie naiseuteen. Ympärileikkauksen avulla pyritään myös saamaan yhteisöllistä hyväksyntää. (Essak ym. 2011, 11.)

”Tiesin, että siitä ei saa puhua. Olisin saanut piiskaa, jos olisin sotkenut ulkopuolisia asiaan... Ennen ajattelin, että se on osa uskontoa, mutta nyt, kun olen tutkinut, niin olen ymmärtänyt, että se ei ole niin ja se oli ylimääräinen kivulias toimenpide. Olen miettinyt, millaista olisi, jos minua ei olisi ympärileikattu. Sitä en tule ikinä tietämään. Toivoisin vain, että olisin itse saanut tehdä valinnan eikä kukaan olisi päättänyt minun puolestani.” (Simes 2020.)

”Näin kertoo nuori nainen Fenix Helsingin viime vuonna laatimassa raportissa. Fenix Helsinki on kansalaisjärjestö, jonka intressinä ovat erityisesti toisen polven maahanmuuttajien kohtaamat ongelmat. Järjestössä toimiva Ujuni Ahmed kollegoineen sai ensimmäisenä kerättyä edes jotakin tietoa Suomesta silvottavaksi viedyistä tytöistä” (Simes 2020.)

Joissakin kulttuureissa ympärileikkauksen uskotaan suojelevan tyttöä esimerkiksi vedenhakumatkoilla, mutta todellisuudessa naisen ympärileikkaus voi johtaa erilaisiin terveydellisiin ongelmiin. Ympärileikkaus voi tuoda naiselle fyysisiä ongelmia, joiden vuoksi esimerkiksi lasten saanti tai sukupuoliyhteydessä oleminen voivat olla hankalia tai mahdottomia. (Essak ym. 2011, 11.)

8 Kunniaväkivallan ja lähisuhdeväkivallan erot ja yhtäläisyydet

Molemmat väkivallan muodot liittyvät naisten alistamiseen ja asemaan yhteiskunnassa. Molemmissa käytetään myös valtaa, joka voi pahimmassa tapauksessa aiheuttaa uhrin väkivaltaisen kuoleman. Väkivallan teot useimmiten yritetään salata, vaikka väkivallan viesti on julkinen. (Aapakallio 2014, 20.)

Kuitenkin näillä kahdella väkivallan muodolla on selkeitä eroavaisuuksia. Kunniaan liittyvä väkivalta on sukupuolittuneen väkivallan muoto, eikä sitä pyritä peittelemään, vaan päinvastoin joissakin tapauksissa se saattaa olla julkista. Teon tarkoitus on viestittää yhteisölle, että perhe on palauttanut kunnian. Lähisuhdeväkivallan ja kunniaan liittyvän väkivallan ero on myös se, että kunniaan liittyvään väkivaltaan saattaa osallistua useampia suvun tai perheen jäseniä. Lähisuhdeväkivalta taas on usein yhden henkilön harjoittama, eikä väkivallan tekijä tuo sitä julkisesti esille. (Hansen ym. 2016, 69.) Lähisuhdeväkivalta yleensä salataan perheen kesken häpeän vuoksi, ja sen tekijänä on yleensä puoliso. Kunniaväkivallan tekijä saattaa saada jopa kunniaa teostaan, sen taustalla on usein julkinen legitimizeetti. (Aapakallio 2014, 20)

Rana Husseinin on jordanialainen toimittaja, joka on kirjoittanut Murha kunnian varjolla -kirjan. Kirjassa hän haastattelee Sarhan-nimistä miestä, joka on murhannut oman Yasmin-sisarensa, joka oli joutunut lankonsa raiskaamaksi: Sarhan kertoi päättäneensä murhasta yhdessä isänsä, äitinsä, setiensä ja enonsa sekä noin kahdeksansadan muun heimonsa miehen kanssa. Jos en olisi tappanut Yasminia, minua olisi ylenkatsottu. Raiskauksen jälkeen siskoni ei ollut enää tyttö. Minun oli pakko tappaa hänet. Vain kuolema pyyhkii häpeän. Sarhan kertoi myös perheen ja suvun käyneen vankilassa onnittelemassa. Hän ei kuitenkaan ollut täysin sinut tekonsa kanssa.” (Husseinin 2014, 23-25.)

”Sarhan muisteli haikeasti vankila-aikaa, jolloin häntä oli kohdeltu sankarina. Kaikkia samasta syystä vangittuja tovereitani kunnioitettiin vankilassa suuresti. Myönteinen huomio kuitenkin tyrehtyi Sarhanin palattuaan ulkomaailmaan. Hän tunsu itsensä arvottomaksi. Minun oli kuitenkin pakko tappaa hänet. Ei ollut vaihtoehtoja. Sitä yhteiskunta haluaa. On parempi uhrata yksi ihminen kuin koko suku”. (Husseinin 2014, 23-25.) Tämä on vain yksi monista kirjassa olevista järkyttävistä kertomuksista siitä, miten ”kunnia” palautetaan keinolla millä hyvänsä.

9 Suomen lainsäädäntö kunniaväkivaltaan liittyen

Kunniaväkivalta tulee harvoin poliisin tietoon. Viranomaisten toiminnassa suurin haaste on tunnistaa kunniaan liittyvä väkivaltaa ajoissa. Viranomaisten käyttämän vallankäytön tulee perustua lakiin. Eri tilanteissa toimivalta on säädetty eri lailla, kuten poliisilailla. Kunniaan liittyvän väkivallan teko ei Suomen lainsäädännössä erikseen mainita. Samat lainsäädännöt sovelletaan muihinkin määriteltyihin väkivallan tekoihin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019.)

Viranomaisten kyky tunnistaa ja puuttua kunniaan liittyvään väkivaltaan on puutteellista. Viranomaisilta pysyy pitkään piilossa kunniaan liittyvä väkivalta. Tieto tulee vasta vakavissa tilanteissa esille viranomaisille. Väkivaltarikosten ilmoituskyky poliisille voi olla korkea monesta syystä, kuten esimerkiksi luottamuspuolan tai kielimuurin vuoksi tai jos tekoja ei lasketa rikoksiksi. Suomen rikoslaki ei sovellu yhteisöllisten rikosten selvittämiseen. Poliisille tulee ilmoitus rikoksesta yleensä kolmannen osapuolten kautta. (Jäppinen & Latvala 2016.) Istanbulin sopimus eli Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja sen torjumisesta astui Suomessa voimaan 1.8.2015. Suomessa sopimusta sovelletaan myös miehiin ja poikiin. Sopimukseen sisältyy velvoitteita, joissa pyritään ennaltaehkäisemään väkivaltaa ja suojelemaan uhreja sekä väkivallan tekijöiden vastuuseen saaminen teoista. (Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta 2017, 11.)

Ihmisoikeusaktivisti Ujuni Ahmed työskentelee perustamassaan Fenix Helsinki -järjestössä, joka on yhteistyökumppanimme. Suomen laissa tyttöjen sukupuolten silpomista pidetään yhä törkeänä pahoinpitelynä. Ujuni Ahmed kertoo Voima-artikkelissa näin: *”Pahoinpitely silpomisen rikosnimikkeenä jättää tulkinnanvaraa, sillä silpomista ei nähdä pahoinpitelynä.”* (Simes 2020.)

Kansainjärjestöt ja kansanedustajat julkistivat kansanottonsa kansainvälisenä naisten sukuelinten silpomisen vastaisena päivänä kuudes helmikuuta 2020, että naisten sukuelinten silppomisen kiellettäväksi Suomen laissa ja sen myötä jäisi tyttöjen sukuelinten silppominen rangasitavaksi teoksi. (Simes 2020.)

Suomi on ainoa Pohjoismaa, joka ei ole kieltänyt naisten sukuelinten silpomista erillislailla. Ruotsissa erillislaki on ollut voimassa jo vuodesta 1982 lähtien ja vuonna 1999 lakia laajennettiin niin, että se koskee myös ulkomailla tehtyjä silpomisita. Afrikassa 26 maassa ja Lähi-idässä naisten sukuelinten silppominen on kielletty lailla tai perustuslain asetuksilla.

Lisäksi 33 maassa on asetettu naisten sukuelinten silpomista kieltävää lainsäädäntöä. (Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen 2018.)

10 Kunniaväkivalta sosiaalialalla

Vuonna 1951 Geneven sopimuksessa on laadittu pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus. Suomi on sitoutunut kansainvälisin sopimuksin antamaan turvapaikkaa sitä tarvitseville. Kansainvälinen suojelu tarkoittaa pakolaisasemaa Suomessa tai muuta suojeluasemaa. Turvapaikanhakijalla pitää olla perusteltu syy pelätä joutuvansa vainon uhriksi esimerkiksi uskonnon, kansallisuuden, poliittisen mielipiteen tai sodan alkamisen vuoksi. Vuonna 2015 pakolaiskriisin seurauksena Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. (Sisäministeriö 2016.)

”EU:n määritelmädirektiivin (2011/95/EU) mukaan kansainvälistä suojelua saavaksi katsotaan henkilö, jolle on myönnetty joko pakolaisasema (hänelle on annettu turvapaikka tai hänet on otettu kiintiöpakolaisena) tai toissijaisen suojelun asema.” (väestöliitto 2020.) Maahanmuuttaja tarkoitetaan ulkomaan kansalaista, joka aikoo asua Suomessa pidempään. Sanalla maahanmuuttaja viitataan henkilöön joka on muuttanut Suomeen tai, joka on syntynyt Suomessa, mutta jonka toinen tai molemmat vanhemmat ovat muuttaneet Suomeen. Tällaisesta henkilöstä voidaan käyttää myös termiä toisen sukupolven maahanmuuttaja. (Väestöliitto 2020.)

Suomi on ollut monikulttuurinen maa jo paljon ennen pakolaiskriisiä, sillä romanit, saamelaiset, juutalaiset, suomenruotsalaiset ja tataarit ovat olleet Suomen vähemmistöjä vuosisatoja. 1900-luvulta lähtien maahanmuuton lisääntyessä on Suomessa monikulttuurisuus sekä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoistunut. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2015a). Monikulttuurisuus ja kansainvälistyminen tuovat haasteita myös viranomaisille. Koska monikulttuurisuus ei tarkoita yksilöä, siihen kuuluu myös yhteisöjä. Julkisen sektorin kannalta tämä tarkoittaa, että sosiaalityön toimintaympäristö toimii etnisessä ja monimuotoisessa yhteiskunnassa. (Karjalainen 2006, 197.)

Uudet ilmiöt, kuten kunniaan liittyvä väkivalta, luovat paineita sosiaalialalla. Kunniaan liittyvä väkivalta käsitteenä on vaikeasti määriteltävänä, sillä ilmiö on sosiokulttuurinen ja historiallinen sekä sukupuolittunutta väkivaltaa. Ilmiöön liittyvät moraaliset kysymykset luovat myös omat haasteensa. Tämän vuoksi on hyvin tärkeää määritellä ilmiötä, jotta ongelma pystytään tunnistamaan ja siihen voidaan puuttua paremmin. (Tammisalo-Savolainen 2009, 35-36.)

11 Tutkimusmetodi

11.1 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Laadulliselle tutkimukselle on olennaista lähestyä tutkimuskohdetta sen luonteessa olosuhteissa. Laadullisessa tutkimuksessa korostuvat yksittäiset tapaukset, joissa tulee esille vastaajan oma näkökulma. ”Keskeistä laadullisessa tutkimuksessa on tutkittavien kokemukset, ja tutkimuksen tehtävänä on antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta kohteena olevasta ilmiöstä.” (Juuti & Puusa 2020.)

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä sopii ilmiöiden tutkimiseen. Laadullisen tutkimusotteen voi soveltaa kahteen ilmiöryhmään: perusrakenteellisiin tajunnallisiin ilmiöihin sekä perusrakenteeltaan sosiaalisiin todellisiin ilmiöihin. ”Tieto, joka on olemassa ihmisen kokemuksessa, on perusrakenteeltaan tajunnallinen ilmiö.” (Juuti & Puusa 2020.) Tarkoituksenamme oli selvittää haastattelujen avulla asiantuntijoiden tietämystä kunniaväkivallasta ja sen ilmenemisestä, kunniaväkivallan tunnistaminen ja kuinka sitä voidaan ennaltaehkäistä.

Tutkimuksessamme pyrimme havainnollistamaan erilaisia näkökulmia asiantuntijoiden näkemysten sekä teoreettisen pohjan avulla. Tutkimme eri tahojen asiantuntijoiden eri näkökulmia ja kokosimme niistä yhteisen analyysin. Tutkittavassa työssämme pyrimme laatimaan tiivistetyn ja yleistävän kuvauksen. Sisällönanalyysin tarkoituksena oli saada tekstiaineistosta esille tekstissä esiintyvät merkitykset sekä asiantuntijoiden yhtäläiset ja eroavat näkökulmat. Sisällönanalyysivaiheet työssämme olivat aineiston purkaminen, tutustuminen, järjestäminen ja aineiston yhdistäminen, vertaaminen sekä aineiston erittely. Tulokset/teoriat muodostettiin aineiston perusteella ja tutkimuskysymykset muotoutuivat analyysin edetessä. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Menetelmäsuuntausta käytetään ihmistieteissä määrällisen eli kvantiteettisen tutkimuksen lisänä. Usein korostetaan laadullisen ja määrällisen menetelmäsuuntauksen välistä eroa, mutta kuitenkin molempia voidaan käyttää samassa tutkimuksessa ja molemmilla suuntauksilla voidaan selittää asiat eri tavoin. On erilaisia menetelmiä, jolla voi tutkia laadullista tutkimusta. Menetelmissä yhteisenä piirteenä korostuvat muun muassa kohteen esiintymisympäristöön ja taustaan, kohteen tarkoitukseen ja merkitykseen ilmaisuun sekä kielelliseen liittyvään näkökulmia. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Haastattelua suunniteltaessa, tutkija voi tietoisesti valita haastatteluun henkilöitä, joilla on kokemusta ja tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelua täytyy miettiä ja suunnitella tarkkaan, jotta voisi saada merkityksellisiä vastauksia tutkimukseen ja niiden vastaavan tutkimuksen tarkoitusta. Tutkimuskysymykset perustuvat tutkittavan aiheen viitekehukseen. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Käytimme opinnäytetyössämme analyysimenetelmäksi sisällönanalyysia, jossa menetelmässä voidaan analysoida esimerkiksi kirjoja, artikkeleita, puhetta, haastattelua ja kaikkia materiaaleja, jotka voidaan saattaa kirjalliseen muotoon. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta kuvailu tiiviissä ja yleisessä muodossa. Tämän menetelmän avulla tutkija saa kerätyn aineiston järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Valitsimme juuri laadullisen tutkimuksen siksi, koska aiheen piirissä työskentelee monta eri tahoja, jolla on jo tietämystä asiasta. Haastattelut oli helppo toteuttaa niiden pohjalta. Määrällisessä tutkimuksessa emme olisi saaneet kaikkiin asioihin vastauksia koska aihepiiriämme ei ole tutkittu Suomessa eikä minkäänlaisia tilastoja vielä ole ja tämän takia päädyimme laadulliseen tutkimusmenetelmään.

12 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössämme noudatimme hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia eli rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta. Myös tulosten tallentamisessa, tutkimusten analysoinnissa sekä tulosten arvioinnissa pyrimme noudattamaan käytännön lähtökohtia. Otimme muiden työt huomioon asianmukaisesti. Viittasimme muiden julkaisuja asianmukaisesti lähdeviittein, jotta välttyisimme plagioinnilta.

Pysyimme opinnäytetyössämme aihepiirissämme. Kunniaväkivalta on laaja käsite, joten rajasimme aiheemme tutkimuskysymyksiin ja toteutimme tuotosanalyysimme sen mukaan. Jätimme Suomen ulkopuolella tehtyjä tutkimuksia pois ja keskityimme vain Suomessa tehtyihin. Lähetimme sähköpostia viestiä eri ammatti tahoille aiheestamme, että tarvitsisimme asiantuntijoita työhömmme tutkimukseen. Kerrottu mihin ja milloin mahdollinen haastattelu aineistoa käytetään.

Noudatimme eettisiä periaatteita koko opinnäytetyöprosessin ajan. Emme paljastaneet haastateltavien henkilöllisyyttä tai työpaikkaa. Ennen jokaista haastattelua luimme suostumuslomakkeen, jossa kävi ilmi kaikki tarvittava tieto haastatteluun liittyen. Kerroimme haastateltaville, että osallistuminen on vapaaehtoista, ja että he voivat keskeyttää haastattelun koska tahansa. Haastattelun osallistujat olivat toivoneet, että haastattelut tapahtuisivat etäyhteyden kautta valitsevan poikkeustilan vuoksi. Kerätty aineisto on tullut ainoastaan meidän käyttöömme ja se hävitetään valmistumisen jälkeen. Kaikki haastattelut toteutettiin etänä videopuhelun kautta. Tutkimuksen alussa kerrottiin mihin haastatteluita käytetään.

Kun laadullista tutkimusta toteuttaa, tutkimuksen tavoitteena on saada aikaan hyvää, etenkin kohderyhmälle. Tutkimusta tehdessä täytyy varmistaa, ettei se missään vaiheessa vaaranna kohteena olevien ihmisten elämää millään lailla. Etenkin arkaa aihetta käsiteltäessä on toimittava erityisen varovaisesti. (Juuti & Puusa 2020.) Aiheemme on äärimmäisen arka, joten olemme pyrkineet olemaan tietoisia siitä koko prosessin aikana.

Laadullisessa tutkimuksessa täytyy muistaa erottaa luotettavuus ja puolueettomuus. Puolueettomuudesta voidaan sen verran käsitellä laadullisessa tutkimuksessa, että pyrkiikö tutkija/haastattelija ymmärtämään ja kuulemaan haastateltavaa itsenään. Vai onko mahdollista, että tutkijan sukupuolen, uskonnon, iän poliittisen asenteen, kansalaisuuden, iän, virka-aseman tai muun seikan vaikuttavan tiedonantajan kertomukseen. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

13 Aineiston analyysi ja tulokset

Keräsimme aineostomme haastatteluiden kautta. Haastattelimme asiantuntijoita, jotka työskentelevät eri ammattitahoissa. Toteutimme haastattelut etänä videopuheluiden kautta. Poikkeusolotilan vuoksi jouduimme siirtämään kaikki haastattelut videoyhteyksiin. Moni pystyi toteuttamaan haastattelut etänä ja joidenkin osalta haastattelut eivät toteutuneet ollenkaan. Haastattelimme viittä asiantuntijaa, jotka työskentelevät aiheemme parissa. Yksi video haastattelu oli ryhmähaastattelu, jossa oli kaksi asiantuntijaa ja loput kolme haastattelua toteutuivat yksilöhaastatteluina. Haastattelut nauhoitettiin ja kestivät noin 30-90minuttia.

Tutkimuksessamme litteroimme nauhoitetut haastattelut. Litteroidut tekstit toimivat meille aineistona. Kirjoitimme haastattelut puhtaaksi Word-asiakirjaan. Litterointi prosessi oli pitkä, mutta saimme vastauksia kaikkiin kysymyksiimme. Analyysissämme kiinnitimme huomiota erityisesti toistuviin asioihin haastateltavien vastauksissa. Jaottelimme vastaukset haastattelukysymysten mukaan ja kokosimme jokaisen teeman alle kaikkien haastateltavien vastaukset. Joissakin kohdissa olemme tuoneet näkyville vastaajien yksilölliset näkemykset. Pyrimme rajaamaan aiheen tarpeeksi hyvin, jottei tutkimus menettäisi luotettavuuttaan.

13.1 Kunniaväkivalta käsitteenä

Aluksi kyselimme haastateltavilta asiantuntijoilta, kuinka he määrittelevät kunniaan liittyvää väkivaltaa, mitkä ovat väkivallan muodot ja kehen se kohdistuu. Haastateltavamme määrittelivät kunniaiväkivalta-käsitettä melko samankaltaisesti. Kaikissa haastatteluissa tuli esille yhteisön merkitys kunniaiväkivallassa. Haastatteluissa tuli myös ilmi kunniaiväkivallan koskevan yksilöä, perhettä sekä koko sukua ja yhteisöä. Kunniaiväkivallalla pyritään palauttamaan ja säilyttämään menetetty kunnia. Tässä tapauksessa kunniaiväkivaltaa toteuttavat näkevät väkivallan olevan oikeutettua eivätkä näe teoissaan mitään ongelmaa. Suurena erona kunnia- ja lähisuhdeväkivallalla on se, että kunniaan liittyvässä väkivallassa ei pyritä peittelemään tekoja lainkaan. Yhteisön nähtyä väkivallan teot, kunnia on niin sanotusti palautettu.

Haastateltavat toivat esille kunniaiväkivallan johtuvan yhteisön käsityksestä kunniaista. Kunniaiväkivalta perustuu kulttuurisiin perinteisiin ja tapoihin, joita pidetään siinä yhteisössä oikeana tai vääränä. Yhteisö vaikuttaa sukuun ja suku vaikuttaa yksilöön painostaen tätä toimimaan yhteisön haluamalla tavalla.

Haastatteluissa yksi kunniaiväkivallan muoto nousi esiin enemmän kuin muut: Kontrolloiminen. Tämä henkisen väkivallan muoto kohdistuu suurimmaksi osaksi naisiin, joiden elämää pyritään rajoittamaan eri tavoin. Kontrolloimista voi olla esimerkiksi se, että rajataan sitä, ketä henkilö näkee tai tapaa. Hyvänä esimerkkinä toimii myös, ettei tyttöjen tai naisten annetta olla tekemisissä vastakkaisen sukupuolen kanssa, ellei kyse ole perheenjäsenestä. Tyttöjen ja naisten pukeutumista voidaan määrittää eri tavoin ja kouluun tai töihin voidaan saattaa, jotta suvun kunnian säilyminen voidaan varmistaa.

Suurimmassa osassa haastatteluissa tuli esille kunniaiväkivallan kohdistuvan enemmän naispuolisiin henkilöihin. Väkivalta voi kuitenkin myös kohdistua miespuolisiin henkilöihin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Turvapaikkaa Suomesta hakevat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt ovat usein kokeneet kunniaan liittyvää väkivaltaa tai ainakin sen uhkaa, ja tämän takia muuttaneet pois lähtömaastaan. Kunniaiväkivallan uhrina voi olla myös tekijä, esimerkiksi isovelji, isä tai muu suvun jäsen. Tekijää painostetaan toimimaan suvun haluamalla tavalla esimerkiksi seuraamalla siskoaan tai jopa valitettavissa tilanteissa suorittamaan kunniamurha. Tekijä voi olla oman sukunsa vankina ja tehdä niin kuin pyydetään.

Vastauksissa korostui, että henkinen väkivalta aiheuttaa fyysistä väkivaltaa enemmän haittaa uhrille. Henkinen väkivalta voi kestää pitkään ja sen kontrolli pysyy koko ajan. Yksi vastaajista oli vahvasti sitä mieltä, että lyöntejä voi kestää, kun tietää niiden tulevan ja menevän. Kaikki kunniaiväkivallan muodot ovat kuitenkin täysin kiellettyjä. Henkinen väkivalta voi johtaa fyysiseen väkivaltaan ja ajan myötä pahentua eikä fyysinen väkivalta useinkaan jää yhdeksi kerraksi.

13.2 Kunniaan liittyvä väkivalta Suomessa ja sen tunnistaminen

Kysyimme seuraavaksi haastateltavilta, esiintyykö Suomessa kunniaan liittyvää väkivaltaa ja kuinka sen voisi tunnistaa ammattilaisena. Tärkeä asia, joka nousi haastatteluissamme esille, oli se, että kunniaiväkivaltaa esiintyy Suomessa eri muodoissa. Kaikki viisi haastateltavaamme ovat kohdanneet kunniaiväkivaltaa kokeneita asiakkaita. Kuitenkin työntekijöillä on haasteita kunniaiväkivaltaa kokeneiden kohtaamisessa ja tarvitsisivat vielä apua ilmiön ymmärtämiseen. Haastateltavat selittivät, ettei kaikilla ole valmiuksia kohdata tämänkaltaisia asiakkaita, joten asiaan puuttuminen voi olla haastavaa. Aiheesta tulee keskustella enemmän ja avoimesti, jotta kunniaiväkivaltaa pystytään myös ennaltaehkäisemään.

Kunniaiväkivallan esiintyvyyttä Suomessa on vaikea määritellä eikä mitään tilastoja ole olemassa vielä. Kunniaiväkivallan ilmiöt ovat kuitenkin yleisiä. On vaikeaa vetää raja, onko kyseessä kunniaiväkivalta vai jokin toinen väkivallan muoto. Vastaajien kesken korostui näkemys siitä, että kunniaiväkivalta näkyy perheen perustamisvaiheessa. Jos

pariskunta ei ole saanut hyväksyntää perheeltä, pariskunta saattaa kokea painostusta, uhkailua ja henkistä väkivaltaa suvulta sekä omilta perheiltään. Haastateltavat toivat esille kunniaväkivallan muodot, jotka näkyvät Suomessa eniten. Näitä ovat uhkailut, kiristäminen, painostaminen ja eristäminen muista. Myös suora fyysinen väkivalta, erilaiset rajoittamiset sekä taloudellinen kontrolloiminen nousivat esille vastauksissa.

Haastateltavat kertoivat erilaisia tapoja, miten kunniaväkivaltaa voidaan tunnistaa ja miten siihen voidaan puuttua. Vastauksissa korostui ymmärrys yhteisöllisyydestä ja sen yksilölle tuomista haasteista. Oman tiedon kasvattaminen aiheeseen liittyen on erittäin tärkeää, jotta työntekijä pystyy kohtaamaan asiakkaan oikealla tavalla. Jos työntekijä epäilee minkäänlaista väkivaltaa, on erittäin tärkeää kysyä siitä henkilöltä suoraan. Vastaajien mukaan työntekijän ei pidä olettaa mitään, vaan tärkeää on antaa asiakkaan itse vastata oman kokemuksensa perusteella. Mikäli asiakas ei tiedä, luokitellaanko oma tapaus kunniaväkivallaksi, työntekijä voi selittää, mitä kaikkea kunniaväkivaltaan liittyy. Avoin keskustelu voi lisätä luottamusta asiakkaan ja työntekijän välille, jolloin väkivallan kohtaaminen helpottuu. Moni haastateltavista kertoi kysyvänsä suoraan ja ilmaisevan huolensa asiakkaalle, jolloin he ovat ymmärtäneet huolenaiheen.

Haastateltavat antoivat konkreettisen esimerkin, jonka täytyy herättää työntekijässä huolta. Jos perhe saapuu esimerkiksi sosiaalityöntekijän vastaanotolle niin, että yksi puolisoista ei pääse yksin vastaanotolle, koska toinen puoliso vaatii saavansa olla mukana, on tärkeää ottaa puheeksi jokaisen oikeus tulla kuulluksi omalla henkilökohtaisella ajallaan ilman toisen läsnäoloa. Huolen tulee herätä varsinkin siinä tilanteessa, jos toinen puolisoista ei suostu odottamaan vastaanottotilan ulkopuolella. Puolisoja täytyy aina kuulla erikseen, jos epäillä minkäänlaista väkivaltaa. Iso hälytysmerkki on myös, jos vastaanotolla toinen puoliso vastaa aina kysymyksiin ja toinen pysyy hiljaa. Molempien puolisojen mielipiteet täytyy kuulla.

13.3 Kunniaan liittyvän väkivallan puheeksi otto

Viimeisenä aiheena haastattelussa oli, kuinka kunniaan liittyvää väkivaltaa voidaan ottaa puheeksi. Haastattelemiemme työntekijöiden mukaan kunniaväkivallan puheeksi ottaminen on voinut jäädä kielimuurin vuoksi. Monet sosiaalialan työntekijät pyrkivät olemaan kulttuurisensitiivisiä eivätkä kehtaa kysyä. On kuitenkin olennaista, että ihminen tulee kuulluksi ja uskotuksi. Väkivallan ei tarvitse näkyä ulkoapäin, jotta voidaan epäillä kunniaväkivaltaa.

Vastauksissa nousi esille asiakaslähtöisyys: asiakkaalle tulisi antaa aikaa ja ikään kuin kysyä ihmiseltä itseltään, mikä hänen mielestään tässä olisi toivottu ratkaisu. Työntekijän täytyy kunnioittaa, mitä ihminen itse toivoo ja haluaa.

Haastateltavat pitivät suunnattoman tärkeänä tulkin hyödyntämistä. Asiantuntijoiden mukaan, jos asiakas puhuu suomea, muttei pääse ilmaisemaan itseään haluamallaan tavallaan, täytyy tulkin olla tilanteessa läsnä. Haastateltavat toivat esille ihmisen pystyvän omalla äidinkielellään ilmaisemaan itsensä paremmin, joten kielenkäyttö täytyy mahdollistaa asiakkaalle. Tulkin tilaamisessa täytyy kuitenkin muistaa huomioida asiakkaan toiveet. Yksi haastateltava oli ollut tilanteessa, jossa asiakas oli ollut kotoisin Afganistanista, mutta toivonut tulkin olevan iranilainen. Haastateltava kertoi, että monet asiakkaat pelkäävät, etteivät samasta maasta kotoisin olevat tulkit noudata vaitiolovelvollisuuttaan, vaan saattavat kertoa yhteisölle asiakkaan yksityiset keskustelut.

Muutama vastaajista kertoi resurssien olevan rajalliset sosiaalialalla, mutta rajallisista resursseista huolimatta on ammattilaisten pyrittävä kuuntelemaan asiakasta. Haastateltavien mukaan omaan intuitioon luottaminen on myös tärkeää, samoin asiakkaan kertomukseen uskomisen. Vastaajien mielestä työntekijän täytyy rauhassa yhdessä asiakkaan kanssa miettiä, mitä päätöksiä olisi viisasta tehdä, eikä ratkaisuvaiheessa tulisi hätäillä. Työntekijän täytyy myös miettiä tarkkaan, mitä asiakkaalle seuraa erilaisista toimenpiteistä. Yhtenä

pointtina, joka nousi vastaajien keskuudessa, jos työntekijä ei tiedä, mitä asiakkaan kanssa tulisi tehdä, täytyy hänen konsultoida muita työntekijöitä ja omaa tiimiään.

14 Oppimisen pohdinta ja johtopäätökset

Opinnäytetyömme alkoi omasta kiinnostuksesta aiheesta. Aihe, joka koskettaa yhä enemmän yhteiskuntaamme ja sosiaalialan ammattilaisia. Tavoitteenamme oli tuoda aihetta esille ja näkyväksi, koska se on piilotettu ilmiö, joka ei tule välttämättä tietoisuuteen. Sosionomin koulutuksessa ei juurikaan puhuta kunniaan liittyvästä väkivallasta. Muistamme, että aiheesta mainittiin koulussa yhden kerran. Aihe kuitenkin herättää mielenkiintoa ja alan ammattilaiset kohtaavat työssään kunniaan liittyvää väkivaltaa yhä useammin. Aiheen mielenkiinnon ja omien tietämyksien vuoksi ajattelimme, että tiedämme mistä on kyse. Aiheen laajuus ja moniulotteisuus yllätti meidät ja, miten vanhasta perinteestä on kysymys. Aiheen rajaaminen vaati pohtimista ja tarkkuutta, koska kunniaan liittyvä väkivalta on aiheena erittäin laaja. Teoriaosuudessa jouduimme käsittelemään tiettyjä aiheita suppeasti, jotta opinnäytetyömme kokonaispituus olisi kohtuullinen.

Yhteistyö ryhmässä on sujunut hyvin. Suunnitteluvaiheessa tapasimme noin kerran viikossa, jossa kukin sai omat tehtävät. Tavoitteenamme oli nähdä 2-3 kertaa kuukaudessa ja katsoa yhdessä ryhmänä, missä mennään. Poikkeustilan vuoksi tapaamiset sekä asiantuntijoiden haastattelut tapahtuivat etänä. Haasteena oli aikataulujen yhteensovittaminen sekä kaikkien tapaamisten siirtyminen etäyhteyden välityksellä oli ajoittain haasteellista, koska yhteydet eivät aina toimineet. Jokainen ryhmäläinen on kuitenkin tehnyt tasapuolisesti opinnäytetyötä ja tuoneet omaa osaamistaan siihen. Tieto kulki sähköpostin ja ryhmäkeskustelun kautta.

Tutustuimme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, käytimme ajankohtaisia kirjoja ja verkkosivuja. Osallistuimme Didar Settlementti Tampere järjestämässä Skype koulutukseen kunniaan liittyvästä väkivallasta. Koulutuksen veti kriisityöntekijä Sari Mattila ja toiminnanohjaaja Fardin Abbas. Koulutuksessa kerrottiin laajasti kunniaan liittyvästä väkivallasta. Saimme uutta tietoa koulutuksesta ja meille jäi erityisesti mieleen, miten paljon myös miehet ja pojat kohtaavat kunniaan liittyvää väkivaltaa. Koulutus oli hyödyllinen ja saimme uutta perspektiiviä opinnäytetyöhömmö.

Prosessin aikana meille avautui käsitteenä, mitä kunniaan liittyvä väkivalta oikeastaan on sekä mistä se johtuu. Yhteistyökumppaniltamme Fenix ry on tehnyt yhteistyötä eri yhteisöjen ja viranomaisten kanssa. Hyödynsimme heidän tietämystensä aiheesta ja he antoivat vinkkejä eri tahoilta, joilla on tietämystä aiheesta. Fenix ry tekee eri puolilla Suomea koulutuksia. Ehdotimme, että tekisimme oppaan, jossa kerromme haastattelujen pohjalta lyhyesti ja pääpiirteisesti, mitä kunniaan liittyvä väkivalta on ja, miten sen tunnistaa. Opas tulee käyttöön yhteistyökumppanillemme, jossa he jakavat oppaan koulutuksiin osallistuneille.

Tämän prosessin aikana yllätyimme siitä, miten vähän tutkittua tietoa Suomessa on tehty kunniaan liittyvästä väkivallasta. Kunniaan liittyvä väkivalta on kuitenkin ikivanha perinne. Toinen asia, mihin kiinnitimme huomiota, on se, ettei kunniaan liittyvästä väkivallasta tilastoida Suomessa. Kunniaan liittyvä väkivalta tilastoidaan samaan kategoriaan kuin muutkin väkivaltateot, puutteellisen tilastointijärjestelmän takia. Näin ollen esimerkiksi tyttöjen sukuelinten silpominen olemassaoloa on vaikeata todentaa. Tyttöjen sukuelinten silpominen katsotaan Suomessa törkeäksi pahoinpitelyksi. Kesäkuu 2019 eduskunnan kansliaan luovutettiin kansalaisaloite, jossa kielletään tyttöjen sukuelinten silpominen erillislailla. Kansalaisaloite keräsi 61266 allekirjoitusta, jonka luovuttivat Suomen World Vision, Finlaysonin luova johtava Jukka Kurttila ja asiantuntija Ujuni Ahmed.

Erillislain avulla saadaan tärkeä tuki ennalta ehkäisevään työhön sekä vanhempien asenteiden muuttamiseen. Erillislaki myös helpottaisi viranomaisia puuttumaan asiaan herkästi, koska siihen olisi selkeä linjaus.

Kunniaan liittyvä väkivalta kohdistuu myös meidän opinnäytetyön tekijöiden kulttuurin jäseniin, muttei henkilökohtaisella tasolla, siksi tämä opinnäytetyön prosessi on ollut kuin tutkimusmatka toisenlaiseen arvomaailmaan. Tämä prosessi on saanut myös meidät pohtimaan omia näkemyksiä moraalisiin käsityksiin.

- Tutkimustulosten perusteella pystytään tekemään kuusi johtopäätöstä:
- Kunniaväkivaltaa esiintyy Suomessa eri muodoissa, vaikka aiheesta ei ole tilastointia.
- Kunniaan liittyvästä väkivallasta tulisi puhua enemmän ja ottaa se aiheena esille asiakastyössä. Asiakkaalta tulisi kysyä suoraan, jos epäillään kunniaväkivaltaa.
- Kunniaväkivaltaa ei voida yhdistää tiettyyn kulttuuriin tai uskontoon.
- Kunniaväkivalta koskee suurimmaksi osaksi naisia ja tyttöjä, mutta se voi kohdistua myös miehiin, poikiin ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin.
- Sosiaalialan työntekijöillä tulisi olla valmiudet kohdata kunniaväkivaltaa.
- Sosiaalialan työntekijöitä tulisi kouluttaa kunniaväkivallasta.

15 Opas

Oppaan suunnittelu lähti liikkeelle siitä ideasta, kuinka sosiaalialan työntekijät voisivat lukea aiheesta lyhyesti ja toivoen, että heille syntyy oma motivaatio tutkia asiasta oppaan lukemisen jälkeen. Oppaan sisältöön tarvittavat aiheet tulivat asiantuntijoiden antamista vastauksista. Halusimme tehdä mahdollisimman selkeän ja helppolukuisen oppaan, jossa herää mielenkiinto lukijalle. Oppaan tarkoituksena on saada sen lukijan ymmärtämään kyseessä oleva teksti. Oppaan tekstissä tulee olla rakenteellista sujuvuutta (Kniivilä, Lindblom-Yläne & Mäntynen 2007, 130).

Lähteet

Painetut

Ala-Lipasti, R. & Bauters, A. 2009. Kunniaväkivalta. Helsinki: VSL.

Almaspour, A. Iranin naisten asema. Oikeudet ja poliittinen toiminta. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampere University Press, 2005

Essak, B, Sailo, E & Illahe, K. 2011. Say no to FGM, tyttöjen ja naisten ympärileikkaus. Helsinki: TyyliPaino.

Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi & Rafael Lozano 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa - WHO:n raportti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Holm, H. & van Dijken, M. 2009b. Kunniakonfliktien yhteisöllinen pohja. Teoksessa Tanja Tauro & Marjo van Dijken (toim.) 2009. Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Amoral-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri, 161-162

Karjalainen, P. Prosesseja, vaikuttavuutta ja muutosmekanismeja. Teoksessa Seppänen-Järvelä Riitta & Karjalainen Vappu (toim.): Kehittämistyön risteyskohtia. Helsinki: Stakes 2006, 197-214.

Khayyat, S. Honour and Shame. 1990. Women in Modern Iraq. London: Saqi Books.

Kniivilä, S. Lindblom-Yläne, S. & Mäntynen, A. 2007. Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy 2007.

Kyllönen-Saarnio, E & Nurmi, R. 2010. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta, Opassosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Larsson, S. & Englund, C. (toim.): Debatten om hedersmord. Feminism eller rasism. Tukholma: Svartvitts förlag, 2004.

Lindman, S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö. Helsinki: Gaudeamus.

Oikarinen-Jabai, H. 2014. Suomalaisia vai toisia - maahanmuuttajataustaiset nuoret pohtimassa paikkojaan. Teoksessa Mika, G, Marjatta, K, Päivi, K, Päivi, M & Matilda, W-J (toim.) Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolot -vuosikirja 2014. Tampere: Suomen yliopistopaino, 134-143

P.Churchil. Women in the Crossfire: Understanding and Ending Honor Killing l Oxford Scholarship Online

Tammisalo-Savolainen, T. 2009. Suojattu yhteisö: Kunniaväkivalta kollektiivisena ilmiönä Suomessa. Teoksessa Tauro, T. & van Dijken, M. (toim.) Kunnia konfliktina, näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja kohtaamiseen. 30-39. Amoral-hankkeen loppujulkaisu. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri. Helsinki.

Sähköiset

Aapakallio. J. 2014. Perustietoa kunniaan liittyvistä konflikteista ja kunniaan liittyvästä väkivallasta. Luettu

15.4.2020 https://soputilla.fi/site/assets/files/1051/taustatietoa_kunniaan_liittyvasta_vakivallasta.pdf

Ensi- ja turvakotienliitto. 2020. Tunnista väkivalta. Luettu

20.4.2020 <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#1545918214560-7347ec49-6ee8>

Fenix Helsinki ry 2017a. Luettu 23.3.2020.

<https://www.fenixhelsinki.com/toiminta/>

Fenix Helsinki ry 2017b. Luettu 23.3.2020

<https://www.fenixhelsinki.com/arvojavisio/>

Froloff Lea. 2015. Taloudellinen väkivalta parisuhteessa - kirjallisuuskatsaus 2015. Luettu 20.2.2020

<https://journal.fi/janus/article/view/51214>

Hansen, S.; Sams, A.; Jäppinen U. & Latvala, J. 2016. Ihmisoikeusliitto Kunniakäsityksen ja väkivalta. Luettu 20.03.2020

https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta_B5_netti-002.pdf

Hietajärvi, R. 2015. Mitä sinä tiedät monikulttuurisuudesta, etnisyydestä ja pakolaisuudesta? Suomen punainen risti. Luettu 25.03.2020

<http://www.punaisenristinblogi.com/mita-sina-tiedat-monikulttuurisuudestaetnisyydesta-tai-pakolaisista/>

Ihmisoikeusliitto 2011b. Kitke! ehkäisee kunniaväkivaltaa. Helsinki:Ihmisoikeusliitto. Luettu

28.5.2020 <http://www.ihmisoikeusliitto.fi/index.php/toiminta/kitke>

Ihmisoikeusliitto 2011c. KokoNainen ehkäisee tyttöjen

ympärileikkauksia. Helsinki:Ihmisoikeusliitto. Luettu

1.6.2020 <http://www.ihmisoikeusliitto.fi/index.php/toiminta/kokonainen>

Juuti, P. & Puusa, A. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. 2020. Gaudeamus e-kirja. Luettu 01.05.2020

<https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>

Jäppinen. M, Latvala. J. 2016. Kunniaan liittyvään väkivaltaan puuttumista kehitettävä. Luettu

15.4.2020 <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste42016/kunniaanliittyvaanvakivaltaanpuuttumistakehitettava.html>

Kuokkanen Katja. 2019. Haagan puukotuksen uhri joutuu piiloutumaan myös entisen miehensä veljeltä- Epäilty puukottaja uhkailee naista videolla. Luettu 1.1.2020

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006077001.html>

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta. Sosiaali- ja terveysministeriö 2017. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma 2018-2021. Luettu 3.05.2020.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160401/16_2017_Istanbulin%20sopimuksen%20tps%202018-21_suomi.pdf

Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. Päänavaus selviytymiseen 2015. Luettu 27.02.2020. <http://www.naistenkulttuuriyhdistys.fi/wp-content/uploads/2015/06/P%C3%A4%C3%A4navaus-selviytymiseen-nettiopas.pdf> , <https://www.hotpeachpages.net/lang/speak/paanavausSUOMI.pdf>
Rikosuhripäivystys. Kunniaan liittyvä väkivalta. 2019. Luettu 10.4.2020 <https://www.riku.fi/erilaisia-rikoksia/kunniaan-liittyva-vakivalta/>

Sarajärvi, A & Tuomi, J. 2018. Luettu 15.04.2020 <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>

Riina Katainen. 2019. Parisuhdeväkivalta on paljon muutakin kuin lyömistä. Luettu 15.04.2020. <https://riinakatainen.fi/hyvinvointi/parisuhdevakivalta-on-paljon-muutakin-kuin-lyomista/>

Rikoksentorjunta. Luettu 27.3.2020. <https://rikoksentorjunta.fi/vakivalta>
Simes, I. 2020. Sananvapauspalkittu Ujuni Ahmed: sukuelinten silpominen pitää kieltää Suomessa laissa. Luettu 03.05.2020. <https://voima.fi/artikkeli/2020/sananvapauspalkittu-ujuni-ahmed-sukuelinten-silpominen-pitaa-kieltaa-suomessa-lailla/>

Sisäministeriö. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Suomen mielenterveys. 2020. Henkinen väkivalta satuttaa sisältä päin. Luettu 21.02.2020 <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/v%C3%A4kivalta/henkinen-v%C3%A4kivalta-satuttaa-sis%C3%A4lt%C3%A4p%C3%A4in>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Henkistä väkivaltaa on vaikea tunnistaa 2017. Luettu 20.3.2020 <https://thl.fi/fi/-/henkista-vakivaltaa-voi-olla-vaikea-tunnistaa>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Kunniaan liittyvä väkivalta 2019. Luettu 19.2.2020 <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/erityiskysymyksiä/-kunniaan-liittyva-vakivalta>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus Väestöryhmät. Päivitetty 9.1.2015. Luettu 02.05.2020. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/vaestoryhmat>.

Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen 2018. Luettu 17.4.2020 <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3056>

Väestöliitto. Henkinen väkivalta 2020. Luettu 20.2.2020 https://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhdeesta/parisuhdevakivalta/henkinen-vakivalta/

Väestöliitto 2020. Maahanmuuttaja. Luettu 18.4.2020 https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/

Väestöliitto 2020. Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri. Luettu 18.4.2020 https://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/yhteisollinen_ja_yksilollinen_ku/

Welchman, L. & Hossain, S. (toim.): 'Honour'. Crimes, paradigmas and violence against women. London & New York: Zed Books, 2007.
Yle Uutisten artikkeliarkisto. Fadime Sahindal haudattiin Uppsalassa. Luettu 1.1.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-5118615>

Liitteet

Liite 1: Suostumuslomake	30
Liite 2: Opas	32

Liite 1: Suostumuslomake

TIETOINEN SUOSTUMUS TUTKIMUKSEN OSALLISTUMISEEN

Minua on pyydetty osallistumaan ”Kunniaväkivalta” -tutkimukseen liittyvään haastatteluun. Minulle on kerrottu, että kyseessä on haastattelututkimus, jonka tarkoituksena on selvittää kokemuksiani ja näkemyksiäni tutkittavasta aiheesta. Olen saanut sekä kirjallista että suullista tietoa haastatteluun liittyen ja mahdollisuuden esittää siitä haastattelijoille kysymyksiä. Olen tietoinen, että minulla on mahdollisuus olla yhteydessä haastattelijoihin, mikäli minulla on kysyttävää haastatteluun tai aineiston käsittelyyn liittyen.

Ymmärrän, että

- tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja että minulla on oikeus kieltäytyä siitä, milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytän tutkimukseen osallistumisen, minua koskeva aineisto poistetaan haastatteluaineistosta.
- haastatteluaineistoa käytetään minua haastatelleiden opiskelijoiden opinnäytetyöhön ja sen julkaisussa.
- haastattelu tallennetaan ja litteroidaan tekstin muotoon. Litterointivaiheessa aineistosta poistetaan henkilöllisyyteni tunnistettavuuden mahdollistavat tiedot.
- aineisto ja antamani tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Aineiston käsittelyyn osallistuvat opiskelijat, heitä ohjaava opettaja sekä hankkeen työntekijät.
- äänitiedostot hävitetään litteroinnin jälkeen. Haastattelussa antamiani tietoja ei voida yhdistää henkilötietoihini opiskelijoiden opinnäytetyössä ja niiden esittelyissä tai aineiston pohjalta kirjoitetuissa julkaisuissa.

Tämä asiakirja allekirjoitetaan kahtena kappaleena, joista saan itselleni yhden kappaleen ja toinen säilytetään opinnäytetyön valmistumiseen saakka.

Suostun osallistumaan tutkimukseen.

Aika ja paikka:

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Toivomani yhteydenottotapa ja yhteystiedot (puhelin/sähköpostiosoite):

Vahvistamme, että olemme kertoneet edellä mainitulle haastateltavalle tutkimuksen luonteesta, tarkoituksesta sekä toteutustavasta ja hän on antanut vapaaehtoisen suostumuksensa haastatteluun ja haastatteluaineiston käyttöön edellä esitettyihin tarkoituksiin.

Aika ja paikka:

Opiskelijoiden allekirjoitukset, nimenselvennykset ja sähköpostiosoitteet.

Lisätietoja:

Opiskelija, Halimo Dahir
Opiskelija, Amina Mohamed
Opiskelija Amal Mao

Laurea-ammattikorkeakoulu, Ratatie 22, 01360 Vantaa

Liite 2: Opas

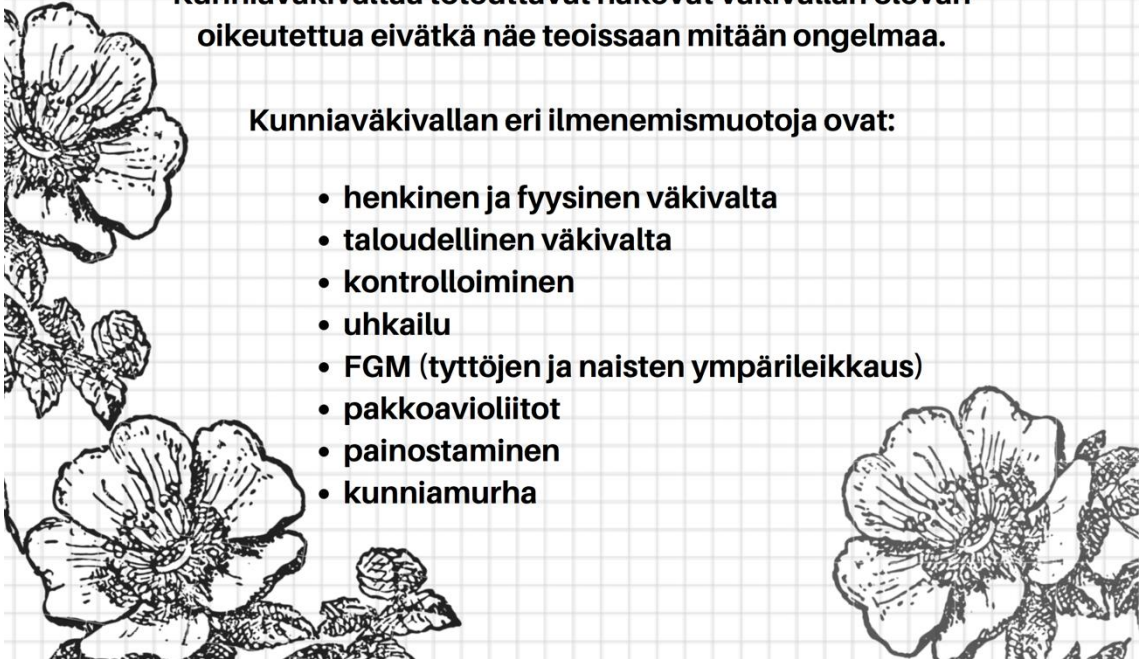

KUNNIAVÄKIVALTA

Kunniaväkivalta on yksi väkivallan muoto, jossa väkivalta perustuu "kunniaan". Kyseistä termiä määritellään eri tavoin eri kulttuureissa ja yhteisöissä. Kunniaväkivalta ei kuulu tietylle etniselle ryhmälle, maalle tai uskonnolle vaan sitä tapahtuu kaikkialla maailmassa.

Kunniaväkivaltaa ei pyritä peittelemään vaan useimmiten väkivallalla on yhteisön tuki. Kunniaväkivalta koskee yksilöä, perhettä sekä koko sukua ja yhteisöä. Kunniaväkivallalla pyritään palauttamaan ja säilyttämään menetetty "kunnia". Kunniaväkivaltaa toteuttavat näkevät väkivallan olevan oikeutettua eivätkä näe teoissaan mitään ongelmaa.

Kunniaväkivallan eri ilmenemismuotoja ovat:

-
- henkinen ja fyysinen väkivalta
 - taloudellinen väkivalta
 - kontrolloiminen
 - uhkailu
 - FGM (tyttöjen ja naisten ympärileikkaus)
 - pakkoavioliitot
 - painostaminen
 - kunniamurha

Kunniaväkivaltaan puuttumisen vaiheet:

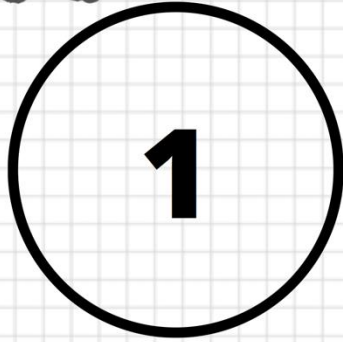
KYSY

KUUNTELE

LUO TURVALLINEN OLO

TUTKI

TOIMI

1

KYSY

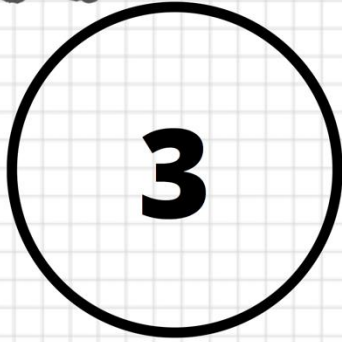
- Kysy suoraan asiakkaalta , onko häneen kohdistunut väkivalta.
- Jos asiakas ei ymmärrä mistä on kyse, selitä.
- Käy läpi asiakkaan kanssa kaikki tarvittava ja hyödynnä tulkkia, jos siihen on tarve. **KIELIMUURIN EI TULE OLLA ESTE!**
- Keskustele, kysy ja kerro huolenaiheestasi.

2

KUUNTELE

- Kuuntele asiakasta ja ole läsnä. Pelkällä kuuntelulla pääsee jo pitkälle!
- Pysähdy, kuuntele ja sen jälkeen mieti mahdolliset ratkaisut yhdessä asiakkaan kanssa.
- Yritä asettua asiakkaan asemaan.
- Älä yhtään vähättele asiakkaan sanomisia!

3

LUO TURVALLINEN OLO

- Pohdi ja mieti, miten pystyt luomaan turvallisen keskusteluympäristön ja pyri miettimään, miten lähestyt asiakasta.
- Pysy rauhallisena, vaikka saamasi tieto olisi kuinka epämiellyttävää.
- Muista olla kunnioittava kaikissa tilanteissa.

4 TUTKI

- Tutki yhdessä asiakkaan kanssa, mitä eri ratkaisuja pystytään tekemään juuri siinä tilanteessa.
- Kysy apua kollegoiltasi, jos et tiedä, miten toimia.
- Mieti, mitä toimenpiteistä voisi seurata asiakkaalle.

5 TOIMI

- Hae apua rikosuhripäivystyksestä.
- Apua tarjoaa myös Monika-Naiset liitto sekä Loisto settlementti.
- Tarvittaessa ole suoraan poliisiin yhteydessä.